

BIBLIOTECA PENTRU T

406

~~A = nu
166~~

~~Got~~

COSTACHE NEGRI

Viața și vrednicia lui

DE

GH. N. MUNTEANU-BĂRLAD

PROFESOR-GALAȚI

22. OCT. 2019

BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY

Galea Victoriei, No. 37

20.150

BIBLIOTECA IN ...
PLDROG: MI ...
Iq - Mureș - Mădărasăriei

II

TINEREȚEA LUI COSTACHE NEGRI

Costache Negri era fiul lui Petrache Negri, mare vistier și agă al Moldovei, și al Smarandei, sau Zulnia, una din cele opt fete frumoase și înțelepte — numită una din cele opt muze — a lui Miron Donici, care a fost pârcălab de Soroca ¹⁾.

La 1828, tânăra și frumoasa lui mamă Zulnia, fiind văduvă de 5 ani, s'a căsătorit cu bogatul și învățatul boer, logofătul Costache Konachi, cel mai mare și mai venerat poet, pe vremea lui, în Moldova.

Multe și frumoase poezii ale logofătului, sunt inspirate de iubirea pentru această înțeleaptă femeie. Despre ea spuneă Kónachi :

Am o inimă în lume, care știu că mă iubește

1) Costache Negri, s'a născut la Iași în Martie anul de tristă amintire pentru Români, al răpirei Basarabiei 1812.

și

Cine-a iubit pe Zulnia, a iubi alta nu poate;

pentru că :

Tu ești zi, tu ești și noapte
 Tu ești viață, tu ești moarte;
 Căci după a ta voință
 Să prefacă-mea ființă...
 Ah! zic viață și lumină
 Când îmi cați cu milă lină;
 Zic întuneric și moarte
 Când tu cați într'altă parte!

Tot unor asemenea momente de tânguiri în iubire, se datoresc și cunoscutele versuri:

Zori de ziuă se revarsă
 Și eu ochii n'am închis
 Cum să-i închid când ei varsă
 Părae de foc aprins.

și alte multe și frumoase poezii, cari au îmbogățit literatura noastră, sunt datorite iubirei inspirate de această femeie îndelung iubită și cântată înainte de căsătorie.

Ca copil, Negri a trăit la Curtea Domnească a lui Ioniță Sturza, căci mama lui era nepoata Doamnei. Căpătă primele cunoștințe de învățatură la Curtea Domnească și în casa părintească; apoi își continuă studiile cu copiii de boer la școala din Chișinău, unde se retrase mamă-sa după moartea soțului ei. La întoarcere copilul învață în pensionul lui Monton și al lui Victor Cuénin din Iași, unde a legat cu Vasile Alecsandri, Kogălniceanu și Cuza o prietenie frățească.

Multe din însușirile literare și le-a câștigat

Negri în casa părintelui său adoptiv, Konachi, care iubea pe copil, și voia să-l înfiezze, făcându-l părtaș la frumoasa moștenire de 4 milioane; dar Negri a refuzat, spre a nu pierde numele tatălui său, dând astfel de tânăr dovada caracterului său deosebit. S'a mulțumit cu moșioara Mânjina de lângă Galați, rămasă moștenire părintească.

În pensionul lui Victor Cuénin, Negri era din ceata copiilor cari făceau primele încercări de teatru românesc între cari, afară de Negri, se mai deosebiau Kogălniceanu, Alexandri, Mavrocordat, Docan, Vârnav, Asachi, care era mai în vârstă, și mai ales școlarul Matei Milo, care scria și piese de teatru, reprezentate de copiii artiști.

Fiindcă reușise deplin o reprezentație dată cu prilejul suirii pe tron a voivodului Mihai Sturza, la 1834, actorii, între cari și Negri, atunci în vârstă de 22 de ani, căpătară daruri dela Domnitor, câte un ceas de aur și laude.

Reprezentațiile urmau în casele boerului Cantă, dela Copou din Iași, transformate în teatru de varietăți, și unde, pe la 1835, dădeau reprezentații actori italieni și nemți, și se jucau piese ușoare „cu păcăleli și meșteșuguri ale trupului” pe care le putea înțelege și cel ce nu înțelegea limba lor. Acolo și-a făcut, ca și alți tineri, educația artistică Costache Negri; și când, apucăturile desgustătoare ale reacționarilor din

societatea moldovenească din 1840, scoteau din răbdare pe Negri, dânsul îndemnă pe prietenul său, poetul Alecsandri, „să le fiixeze în formele artei teatrale“. Multe din tipurile, rămase vestite azi, de funcționari coruptibili „umiliți cu cei mari și obraznici și lacomi cu cei mici“ descriși în teatrul lui Alecsandri sunt datorite îndemnului lui Negri.

Când învățatul călător francez St. Marc Girardin, a vizitat Moldova în 1836 și a întâlnit pe tânărul Costache Negri, într'un salon din Iași a lui Toderiță Balș, a rămas surprins de înțeleapta lui judecată și de priceperea nevoilor poporului său. Negri i-a povestit din apucăturile reacționare ale unei părți din societatea moldovenească.

În mijlocul tinerilor de pe vremea lui, mai inimoși și mai aprinși la fapte, Negri se deosebea prin cumpătarea și modestia lui, prin firea-i blajină și vorbele așezate ca ale unui bătrân sfătos. Adeseori se încingeau discuții aprinse între tinerii cari dobândiseră cultura germană și cei cu cultura franceză. Aceste discuții se terminau uneori prin dueluri în fundul grădinei Copou din Iași, Multe scandaluri au fost potolite prin firea blajină a lui Negri și de aceea prietenii îi ziceau în glumă „moș Costache sau unchiașul“. De multe ori, în focul discuțiilor de laudă a culturii franceze și a celei germane, Negri se făcea aprig apărător al însușirilor neamului său.

Costache Negri, ca și tatăl său adoptiv Cos-

tache Konachi, n'a putut suferi politica de hătăruri și lăcomie, inaugurată de Voevodul Mihai Sturza ; de aceea a stat mult timp retras dela afacerile publice sub această Domnie.

Negri iubià foarte mult călătoriale. Cunoștea bine țara cu pozițiile ei pitorești, cu munții și mănăstirile ei. Insoțit de credinciosul său servitor Ali, culegeà legende, cântece populare și aventuri de călătorii. Ali fusese mameluc în garda lui Napoleon I și fugise pe o corabie, care-l adusese la Galați Negri l-a avut mult timp în serviciul său, și chiar a pus pe un mare pictor să-i facă portretul. Negri a găsit prilejul să călătorească în timpul Domniei lui Mihai Sturza și prin țări depărtate, prin frumoasa Italie, cu prietenii lui Vasile Alecsandri și Alecu Cuza. Ei cunoscură Veneția, Florența, Neapol și după doi ani se întoarseră în țară, prin luna lui August 1841. În Italia Negri n'a gustat numai frumusețea ideală a acelei țări, ci a căutat să aducă și un folos real patriei lui. Din Veneția a cumpărat monede, medalii și tablouri istorice în valoare de aproape 200.000 lei, pe cari le-a dăruit Muzeului Universității din Iași, în anul Unirii Principatelor. Multe din acele tablouri, trimise mai întâi la Galați, au fost rătăcite, sau trimise numai în copii la Iași, unde sunt și astăzi.

În 1811, anul întoarcerii din călătorie, se retrage la moșia sa Mânjina, unde se pune serios să studieze chestia împroprietăririi sătenilor,

împreună cu tinerii săi prieteni adunați vara acolo. Tot aici a scris cea mai mare parte din proza și poeziile sale.

Moșia Mânjina se află în partea de apus a județului Covurlui, și se învecină cu moșiile lui Konachi din ținutul Tecuciului. Distanța de la Galați, este aproape 40 de kilometri. Pământul este șes cu prea puține ridicături. Satul e locuit cam de 800 de plugari.

Modesta căsuță dela moșie se vede și astăzi ca pe vremea când trăia Negri. Acolo eră locul sfânt de întâlnire al tinerilor din amândouă Principatele. Acolo să consfătuiau ei în liniște și puneau la cale frumoasa mișcare națională din 1848.

„In anul 1845, spuneă Alecsandri, Mânjina eră locul sfânt, biserica de întâlnire pentru tineri, de unde ieșiau apostoli ai Unirii și soldați ai țării“.

Sărbătorile bisericesti, cele de familie și mai ales onomastica lui Negri, la Sf. Constantin și Elena, în luna florilor de Maiu, eră nimeritul prilej de adunare al multor tineri învățați și ini-moși din amândouă țările. Iată cum povestește Alexandri petrecerile dela Mânjina.

„Ziua sfântului Constantin și Elena, eră nu numai o sărbătoare pentru Negri dar și pentru amicii lui. In fiecare an, veniau la acea zi, multi tineri dela Iași și dela București ca să ia parte la serbarea de familie dela Mânjina, serbare fru-

moasă, patriotică, și care luâ în curând un caracter național“.

Adeseori făceau plimbări călări în goana cailor și vânătoare pe câmpiile întinse din această parte a Covurluiului, sau pe moșiile nemărginite ale tatălui său adoptiv, din ținutul Tecuciului. Sărbătoarea se opriau pe la horele vesele ale țăranilor îmbrăcați curat, în costume naționale și se amestecau cu toții, cavalerii din saloanele boerești din amândouă Principatele cu sătenii veseli și voioși de pe moșia boerului Costachi.

„Vizitele noastre amicale la Mânjina pentru ziua lui Negri, scrie Alecsandri, petrecerile frățești în mijlocul familiei lui, înzestrată cu cele mai frumoase calități ale spiritului și ale inimii, vor rămâne suvenir neșterse din memoria noastră“.

Alecsandri mai adaogă :

„La Mânjina tinerii osteniți și descurajați de greutățile misiunii lor, prindeau o nouă putere pentru luptele viitoare : Moldovenii și Muntenii aveau ocazie a se cunoaște de aproape, a se stimula, a se iubi, a pune la un loc sperările lor, a face proiecte mărețe pentru renașterea patriei comune, a se înțelege pentru formarea unei opinii publice în țară ; zic *patrie comună*, zic țară, pentru că la Mânjina nu mai erau Moldoveni și Munteni, dar Români ; nu erau două țări pentru Români, dar o singură țară, o patrie comună !... Unirea există în inimi, ea se tâlmăci în cuvinte

și prinse rădăcină ca o plantă cerească pe acel loc ars de soare și lipsit de plantele umbritoare ale pământului*.

Tot Alecsandri continuă :

„Două puncte foarte depărtate existau pe fața pământului, în cari Români generației nouă, începură a se întâlni : unul în Franța, în cartierul studenților din Paris, și celalt în Moldova, la moșia lui Costache Negri*.

Aici găsiu tinerii odihna trupului și îmbărbătarea sufletului, și cu puteri sporite, porneau la muncă pentru propășirea patriei. Aici a găsit Neculai Bălcescu, în vara anului 1845 o întărire vremelnică a sănătății lui șubrede. Când privea la voinicii, cari se invârteau în horă, inima îi creștea de bucurie și zicea : „Ce oaste frumoasă vor face odată flăcăii aceștia !“ prorocire îndeplinită în războiul pentru independență din 1877—78.

La Mânjina se mai întâlneau tinerii din Țara Românească : Bolintineanu, Maiorul Const. Filipescu, Bălcescu, ș. a., cu cei din Moldova : Negri, Alecsandri, Kogălniceanu, tânărul poet și muzicant italian Borradini, ș. a. Aici toți ascultau pe Alexandri povestind amintirile lui din țara de flori a Italiei, despre :

... acele mândre plaiuri

A tinereții noastre armonioase raiuri,
In care ea și tine, o scumpe frățior (spunea lui Negri)
Simțisem al meu suflet, ferice, iubitor.

Erau acele amintiri de prin Venetia, Neapole

... poetice surori

Ce'n inimile noastre deșteaptă dulci fiori.

Când voivodul Mihai Sturdza năbuși în Moldova, mișcarea națională dela sfârșitul lui Martie 1848, un convoi de peste 30 de tineri moldoveni, au fost surghiuniți peste graniță; între acești tineri erau Costache Negri, Kogălniceanu, Alecsandri, Alecu Russo, Epureanu, Cuza, 4 frați Rosești, Romalo, Cozadini, ș. a., pe când alt convoi de tineri eră pornit din Țara Românească peste Dunăre, la 14 Septembrie 1848, a doua zi după ciocnirea cu Turcii în Dealul Spirei; între aceștia erau: Eliade, frații Golești, Bălcescu, Rosetti, Bolintineanu, frații Brătianu, ș. a. Mulți din acești tineri surghiuniți s'au întâlnit la Paris, în cartierul latin, unde făcură centrul mișcării patriotice și de regenerare a Românilor.

Negri a întreținut la Paris, pe cheltuiala sa, mulți tineri români săraci. Aproape tot venitul dela moșia sa strâns, din vânzarea grânelor pe piețele Londrei și aiure, și adesea cu bani împrumutați pe la cămătari, a întreținut la Paris 15 exilați din țară și pe alții surghiuniți în Bucovina. Astfel moșia lui Mânjina a fost amenințată să fie pierdută în cei câțiva ani cât a lipsit din țară.

La Paris, Negri și Alecsandri se împrieteniură cu cei mai mari oameni de Stat: Quinet, La-

martine ș. a. și cu inimosul tânăr francez, gazetarul Arthur Baligot, care a fost mai târziu secretarul lui Vodă-Cuza la București. Acest tânăr a servit foarte mult cauza Românilor la Constantinopol și prin presa franceză.

Ca secretar a lui Cuza, Baligot a desfășurat o mare activitate cu pricepere și cinste. După 11 Februarie 1866, plecă la Paris, unde deși sărac, a urmat să servească cauza Românilor, până ce muri la 7 Ianuarie 1884.

Cât a stat la Paris, Negri, ca și ceilalți Români, a desfășurat o activitate minunată pentru unirea Principatelor. În ziua de Sf. Ștefan, a treia zi de Crăciun, la 27 Decembrie, Negri rosti cea mai frumoasă cuvântare a tinerilor de pe vremea sa, o proorocie, despre Unirea Principatelor ¹⁾ și propășirea viitoare a țării.

1) Vezi mai departe: Negri ca literat.

III.

NEGRI IN VREMEA DOMNIEI LUI GRIGORE GHICA

Când s'a retras dela tron Mihai Sturza, după 15 ani de stăpânire a Moldovei, și i-a urmat Grigore Ghica (1849—1856), Negri și ceilalți exilați se întorc în țară și continuă lupta pentru îndeplinirea idealului național al Românilor. Unii au ocupat demnități înalte ; astfel Negri a fost numit ministru de lucrări publice, Dimitrie Ralet, ministru de Instrucție publică, Alecu Cuza, prefect la Galați.

Ca ministru, Costache Negri, a fost un sfătuitor de preț al lui Grigore Ghica, aplicând prin vorbe și fapte ideile umanitare ale Apusului. Negri sfătuiă pe Vodă să îmbunătățească starea țăranului și să desființeze robia neagră a țăganilor, căci : „nu ne putem prezintă înaintea Europei civilizate cu țăgani pe suflet” zicea el

Cu 11 ani înainte, la 31 Ianuarie 1841, pe vre-

mea lui Mihai Sturdza, Obșteasca Adunare a Moldovei decretase, răscumpărarea și dezrobirea țiganilor Mitropoliei ai Episcopiiilor și ai Statului. Atunci Negri glorificase acest eveniment prin imnuri de laudă și banchete la cari participară și hulucbașii țiganilor din Iași.

De-acum, țară strălucită, te'ngâmfează, te mărește,
și recunoștința vie, a fiilor tăi primește.

zicea Negri în entuziasmul său.

A Moldovei 'naltă faptă nu e răs amăgitor,
Nici nădejde depărtată pentru tine biet popor,
Căci inima sa creștină, căci româna ei simțire
Șters-au o grozavă pată de pe trista omenire.

Dar legea nu s'a putut aplică în întregime, cum doriau inimoșii tineri cu ideile înaintate, și abia după 11 ani prin legea dela 20 Noembrie 1855, acea reformă a fost îndeplinită.

Atât Costache Negri cât și Grigore Ghica, fiind în curent cu ideile timpului, luptau pentru a deșteptă spiritul poporului, pentru a înțelege marele act al Unirei. „Domnitorul și ministrul său și-au îndeplinit menirea. Amândoi au colindat țara, ca niște apostoli ai românismului, luminând pe locuitorii din orașe și din sate, fără deosebire de sex, de vârstă și de clasă, ca să înțeleagă foloasele Unirei, și să voteze pentru deputații unioniști“.

Cu războiul Crimeei, căzând protectoratul rusesc în Țările Române, urmează conferințele de la Viena, dela Constantinopol apoi dela Paris. Se

discută cu aprindere între altele și chestia reorganizării Principatelor Române, care cerea dezlegare imediată.

În Aprilie 1855, Poarta ceruse Domnitorului Grigore Ghica, după o listă a Marelui Vizir de trei boeri moldoveni, să-i recomande pe unul și să-l trimită la Viena, ca să dea informații plenipotentului guvernului otoman din capitala Austriei, Aali-Pașa, pentru chestiunile privitoare la Principate. Ghica recomandă pe înțeleptul său prieten, Costache Negri, care a susținut interesele Românilor, mai bine decât le-ar fi susținut reprezentării Turciei. Pentru Țara Românească eră hotărât Neculai Crețulescu, bine cunoscut ca și Negri de Înalta Poartă, dar Prințul Știrbei socoti mai nimerit să trimită la Viena un memoriu.

Conferința se mutase la Constantinopol. Acolo deschise Negri, tot în 1855, chestiunea în afacerea averilor mănăstirilor închinată. În Moldova, călugării greci stăpâneau numeroase mănăstiri, ridicate prin cheile munților, în cele mai pitorești și mai bogate regiuni ale țării, de boerii noștri pentru destinații românești; căci ei, pe lângă casa de închinăciune lui Dumnezeu mai

Ridicau la Mănăstiri
Pentru timp de năvăliri

și în împrejurările vitrege ale vremurilor că-

lugări greci puseseră stăpânire pe ele și pe întinsele lor moșii.

Greaua afacere a averilor dela aceste mănăstiri închinată eră încredințată, de guvernul Prințului Grigore Ghica, unei deputațiuni compusă din Costache Negri, și Dimitrie Rallet cari au și plecat la Constantinopol la începutul lui Iunie 1855.

În asemeni grele și delicate chestiuni s'au dovedit marile însușiri diplomatice ale lui Negri. Eră din partea lui, în acele timpuri și în preajma Patriarhiei grecești, un curaj neînchipuit să susție o cauză de care nici nu voiau să audă călugării greci, mai cu seamă că Patriarhia atrăsese la sine pe ambasadorii Puterilor, cari sprijineau interesele călugărești. Numai ambasadorul francez Contele Walewsky susțineă cauza Principatelor.

În schimb și Români, pe lângă simpatia arătată Franței, contribuira cu bani și alte mijloace pentru a ușurâ suferințele ostașilor răniți în războiul Crimeei. Negri și Rallet, adunară sume de bani, pe cari le încredințară reprezentăților Franței, Angliei, Sardiniei și Turciei.

Însă conflictul în chestiunea mănăstirilor închinată a fost suspendat din pricina războiului, și reluat, peste câțiva ani, la 1863. Patriarhia și sprijinitorii ei, mai ales Austria, izbutiră a face să nu mai fie consultați Români la Congresul dela Paris din 1856. Discuția încetă

atunci și în țară, atât în timpul alegerii deputaților cât și în timpul dezbaterilor din Divanul ad-hoc, spre a nu indispuie Puterile în chestia Unirii și a reorganizării Principatelor. Negri se întoarse în țară, iar Rallet rămase bolnav la Țarigrad.

Cu toate acestea a fost sortit ca, tot Negri, să ducă la fericit sfârșit, greaua chestie a mănăstirilor închinată, pe vremea Domniei lui Vodă-Cuza, cum vom vedea.

IV

NEGRI ȘI GALAȚII

În primii ani ai domniei lui Grigore Ghica, Costache Negri petrecea când la moșia sa Mânjina, când la Galați, unde-și avea casele, pe strada Mihai-Bravul, lângă grădina publică. Astăzi sunt proprietatea Creditului Urban, și se păstrează aproape ca pe vremea lui Negri; acum sunt locuite de seminarul teologic al Dunării-de-jos. Pe vremea ocupației rusești și în timpul războiului Crimeei, între anii 1851 și 1854, Negri a fost pârcălab și președinte al comisiunii care se ocupa cu înfrumusețarea orașului — comisiune ce ar fi de folos și astăzi în toate orașele. El s'a ocupat de prosperitatea economică a Galaților.

În timpul acesta el a lucrat cu toată priceperea pentru diferite îmbunătățiri de cari avea orașul nevoie, El a ales locul de piață, care poartă astăzi numele de „Piața Negri“. O grijă de sebită avea Negri pentru a înlesni corăbiilor și vapoarelor acostarea la țărm, spre încărcarea și

descărcarea mărfurilor. De aceea repară cheiul de piatră care fusese început [pe vremea lui Mihai Sturza și care se surpase din pricina slabei temelii, și construi din nou cheiul pe o lungime de 340 de metri, de la agenția vapoarelor române, din fața actualei clădiri a Direcției de navigație și până la agenția rusă.

După retragerea lui Grigore Ghica de la tronul Moldovei, și încredințarea Căimăcămiei lui Nicolae Vogoride, se făcură pregătirile pentru organizarea Principatelor, sub controlul Puterilor europene, conform tratatului din Paris din 1856. Costache Negri cu prietenul său maiorul Alecu Cuza luptară la Galați pentru triumful deputaților unioniști. Erau atunci în luptă două partide în portul dunărean: unul reacționar, care lupta ca separatist contra unirii; în fruntea acestuia eră administrația compusă: din pârcălabul aga Mihail Străjescu, judecătorul cel nou Panaite Malaxa, ajutorul său Constantin Mișoglu, polițaiul Alecu Franga, primarul Mihai Chicoș, frații Plesnilești, și a.; iar în fruntea partidului naționalist, erau: Costache Negri, maiorul Alecu Cuza, M. Rufu, P. Șerban, Ioan Vizu, fostul judecător I. Fotea, vornicul Lascar Catargi, Ioan Panaitescu, Rugină, Gh. M. Balaban, Gh. Sălceanu, fostul judecător ce fusese deputat de curând: serdarul Ioan Macarie, stolnicul Gh. Cernat, fostul funcționar dela pârcălăbie Ghiță Alevra ș. a.

Perioada electorală cea mai înviersunată a fost

între lunile Martie și Septembrie 1857. Administrația întrebuintă toate mijloacele sălbatice pentru a zădărnici succesele unioniștilor; de aceea erau foarte numeroase protestele comitetului unionist din Galați, către comitetul central al Unirii din Iași, și în care se dădeau pe față unele mijloace de corupție ale administrației, în frunte cu pârcălabul Străjescu, ajutat de maiorul Cristea trimis înadins pentru aceasta din Iași. Noaptea erau călcate casele cetățenilor bănuți că au simpatii pentru unioniști sau că poartă corespondență cu cei din Iași; se răscoleau în puterea nopții lucrurile de prin case spre a găsi hârtii de vinovăție; se intimidau copiii și femeile, cum a pățit familia funcționarului Gbiță Alevra, care a făcut o plângere de protestare către comitetul unionist central din Iași, pentru că i s'a prădat casa de agenții administrației, în timpul nopții, spre a descoperi corespondența cu unioniștii.

Spre a îndepărtă pe maiorul Alecu Cuza, fostul pârcălab al orașului, care luptă pentru Unire, căimăcămia îl însărcinase, prin Iunie 1857, să presideze la Ismail, în Basarabia, comisia de pregătire a listelor de alegători pentru deputații cari aveau să formeze Divanul ad-hoc.

Alecu Cuza, ca o protestare contra tendințelor antiunioniste a administrației caimacamului Vogoride, de oarece slujba sa „fiindu-i o tristă povară sub un asemenea regim” își dă formal

demisia din pârclăbia de Galați, la 24 Iunie 1857, precum și din rangul de aghiotant al cai-macamului, și împreună cu Negri s'a pus în fruntea partidului naționalist pentru pregătirea listelor de alegeri.

Prin Iulie, administrația a dat gata listele sale, dar a falsificat voința alegătorilor. Au fost înscrși din oficiu în ele: funcționarii partizani ai ideii antiunioniste, mulți negustori greci, bulgari și mulți nedumeriți de scopul și rostul acelor liste de alegeri.

Din cei 245 de alegători orășeni înscrși, majoritatea erau ilegal trecuți pe listă. Au votat numai 57 și au ales doi deputați ai orașului: pe Aga Mihail Străjescu și aga Gheorghe Constantin, amândoi partizanii ideilor separatiste. Din cei 28 de alegători ai marei proprietăți, au votat numai 11, alegând pe candidatul guvernului; iar cei 53 de alegători ai micii proprietăți, au ales tot pe candidatul guvernului, Teodor Buhaiu,

Comitetul unionist gălățean a protestat cu energie la comitetul central și la consulul francez Victor Place din Iași împotriva silniciei voinței majorității, și mai ales a intrigilor făcute de greci, cari aveau pe atunci mare trecere în politica portului dunărean.

Comitetul central din Iași, izbuti să anuleze primele alegeri făcute după listele administrației și să înceapă pregătirea altor liste întemeiate

pe mai multă dreptate. Izbânda a fost a Uniuniiștilor.

În aceste liste erau trecuți : 292 de alegători-orășeni, proprietari de case, negustori și corporații : 25 de alegători proprietari mari ; 25 de alegători proprietari de al doilea grad și 6 alegători săteni de al doilea grad.

După aceste liste s'au făcut alegerile dela 29 și 30 August, și dela 2, 4 și 5 Septembrie 1857, cari au trimis în Divanul ad-hoc din Iași pe *Alecu Cuza* și pe *Costache Negri*, cu deputați ai orașului : ca deputați ai ținutului din partea proprietarilor mari, pe postelnicul *Iancu Fotea* și vornicul *Lascar Catargi* ; ca deputat al proprietarilor mici, pe postelnicul *Gheorghe Vârlan* ; iar deputat ales de săteni a fost *Răducanu Sava*, inimosul țăran din satul Tămăoani.

V.

NEGRI ȘI DIVANUL AD-HOC

Rolul pe care l-a jucat Negri, în dezbaterile Divanului ad-hoc, îl așează printre personalitățile marcante ale timpului. Fără Costache Negri, Kogălniceanu și Alecu Cuza, nu știm ce întorsătură ar fi luat soarta acestei țări în acele grele împrejurări.

După verificarea alegerii deputaților, în ziua de 22 Septembrie 1857, se alege la 27 ale luni o comisiune din 7 membri, în frunte cu Costache Negri, pentru alcătuirea regulamentului Adunării. Acest regulament e alcătuit de Negri și citit tot de el în ședința dela 3 Octombrie, acel an.

Când s'a constituit biroul definitiv al Adunării, a doua zi la 4 Oct. Negri a fost ales la al doilea scrutin vice-președintele Adunării, cu o majoritate de 51 de voturi, iar celalt candidat, Constantin Hurmuzachi, s'a retras. Ca secretari ai Adunării, au fost aleși marii vornici și foști miniștri: Const. Hurmuzachi, Constantin Rola,

Anastasic Pănu, Dimitrie Rallet și Petru Mavrogheni. Conform § 11 din regulamentul Adunării, vice-președintele alegându-se în fiecare lună, Negri obține regulat unanimitatea la toate aceste alegeri lunare.

Președintele de drept al Adunării era Mitropolitul țării, Sofronie Miclescu, care ocupă rar scaunul prezidențial, lăsând conducerea dezbaterilor vice-președintelui Costache Negri. Acesta conducea cu multă înțelepciune dezbaterile cele mai furtunoase, privitoare la chestiunile personale sau iscate cu privire la reorganizarea țării.

Tot în ședința dela 4 Octombrie s'au votat și cele 4 dorințe scumpe pentru Români și cari au fost prezentate spre cercetare congresului dela Paris.

În ședința a unsprezecea, dela 25 Octombrie 1857, Negri rosti o interesantă și frumoasă cuvântare, împreună cu Kogălniceanu, și amândoi susțineau libertatea cultului religios în țara noastră ¹⁾.

Ședința a douăsprezecea, dela 29 Octombrie, a treia zi după Sf. Dumitru, a fost una din zilele cele mai însemnate din istoria neamului.

Atunci toate clasele societății, întrunite prin reprezentanți aleși, votară : *Desființarea privilegiilor de clasă*. Vice-președintele Adunării, Cos-

1) Cuvântările politice ale lui Negri vor fi publicate întregi, deosebit în altă lucrare.

tache Negri, proclamând votul Adunării și felicitând-o zise: „Fapta aceasta va fi prețuită, nu numai de națiune, dar și de Europa, și de istorie!”

Negri, omul luminat și destinat să lumineze el însuși pe alții, doreă să vadă țara sa liberă și îndrumată spre progres. El nu se gândea la interesul său personal, ci la interesul obștesc, pentru care și-a închinat toată puterea sufletului. Mulți îl iubiau și-l admirau, dar și mulți aveau interese personale, la cari nu puteau să renunțe.

O altă dovadă de caracterul său nobil și desinteresat, o dăte în ședința Adunării dela 18 Decembrie 1857. Atunci propuse el cea mai însemnată chestiune pentru neamul românesc, a *Improprietății sătenilor*, căci în aceste timpuri, când se dezbat „reforme mari pentru țară, trebuiesc și fapte și inimă mare” zicea Negri. Chestiunea a fost susținută sub Domnia lui Cuza, analizată și dezvoltată în chip magistral de marele Kogălniceanu. Este actul măreț în care d. Gherea, în a sa lucrare *Neiobăgia* (1910), vede germenul răscoalelor țărănești din 1907.

Iată propunerea făcută atunci de Negri:

I. „Boerii proprietari să vândă pământuri locuitorilor săteni.

II. Că pământurile odată pentru totdeauna vândute de boerii proprietari locuitorilor săteni, aceștia să le plătească întocmai după adevărata lor valoare potrivit cu calitatea și localitatea deosebitelor părți ale țării.

III. Că până a-și închipul locuitorii, băneștile mijloace, pentru plata pământurilor de cumpărat dela proprietari, ei să urmeze stărei lucrurilor de față, dacă nu se va găsi vre-un alt mijloc mai potrivit și îndestulător pentru ambele părți, cu a amândorora conglăsuire.

IV. Că această vânzare de pământuri, după 15 ani dela punerea ei în lucrare, să rămână numai facultativă.

V. Că viitoarea Adunare legiuitoare, în cea dintâi a ei sesiune, să pășiască la măsura așezării prețurilor pământului, precum s'a mai zis, întocmai cu adevărata sa valoare, și potrivit cu calitatea și localitatea deosebitelor părți ale țării, având totdeauna și îngrijirea (ca din pildele țărilor învecinate, povătuindu-se) să hotărască pentru temeinica lor dintâi statornicire, după câtime de timp, cătră cine și cum să-și poată înstrăină locuitorii săteni, pământurilor cumpărate".

Acest proiect a fost propus și iscălit de Costache Negri, de deputatul țăranilor de Putna, Ioan Roată, (vestitul moș Ioan Roată a lui Creangă) și de alți 4 deputați, între cari și Răducanu Sava din Covurlui.

Adunarea a declarat urgentă propunerea lui Negri, cu toate protestările aprinse ale marilor proprietari, cari nu-i vor iertă lui Negri asemenea îndrăzneală propunere.

Deși acest proiect a rămas deocamdată în sus-

pensie din pricina marilor proprietari, cari nu-l primeau, cu toate acestea țărani adunați în fața localului ședințelor, primiră cu ovațiuni pe Negri la ieșire, și-l ridicară pe brațe cu aclamațiuni.

În ședința Adunării dela 21 Decembrie acelaș an, deputații Galaților, Negri și Cuza, propuseră următorul proiect, prin care cereau :

I. Să se organizeze în orașele României, municipalități cu ale lor consilieri și cu orcare alte așezări privitoare la aceste instituții, în cea mai mare a lor întindere.

II. Menținerea portului franc în Galați, precum și așezarea în acest port, a unui intra-pozit (entrepôt) pentru mărfuri străine de orcari fire.

III Slobodă și putincioasă plutire, precum și neîmpedicarea negoțului de tot felul pe brațul Chilieii, până la Marea Neagră.

Propunerea eră iscălită de Costache Negri și Alecu Cuza.

Punctele I și al II au fost votate cu majoritate chiar în ședința dela 21 Decembrie ; iar cel de al III-lea a fost suprimat, de oarece eră prevăzut într'un articol din proiectul pentru gurile Dunării, care fusese votat cu alt prilej.

VI

VREDNICIA LUI NEGRI CA AGENT DIPLOMATIC LA CONSTANTINOPOL IN VREMEA DOMNIEI LUI CUZA

In Decembrie anul 1858, Negri ca ales al Ismailului, demisionă din Adunarea Moldovei, încheind astfel cererea sa către președinte : „Nu-mi rămâne alta, decât ferbinte a o însoți cu voturile mele și afară din sânul ei, în viitoarele sale hotăriri pentru binele țării noastre“,

Se făceau acum marile pregătiri pentru alegerea Domnitorului, potrivit dorințelor exprimate de Divanul ad-hoc.

Erau următorii, zece candidați, cu oarecare siguranță de izbândă :

Grigore Ghica fostul Domnitor, prieten cu Negri și cu toți tinerii din partidul naționalist, om inteligent, caracter ales, sprijinitor al dezvoltării neamului chiar în paguba propriilor sale interese ; ca și Negri, tânăr frumos și desinteresat, avu nenorocirea să aibă voința slabă și să fie

foarte impresionabil la atacurile pătimăse, aruncate de protivnicii săi. Apoi o veche nebulie, de care suferise câteva săptămâni, îi revenise tocmai acum, când lumea franceză și presa europeană, doriă să vadă mai curând deslegată chestiunea Principatelor. În aceste împrejurări, desperat de clevetirile calomniatorilor, nenorocitul Ghica își curmă viața împușcându-se în castelul du Mée.

Alți candidați erau *Mihai Sturza* și fiul său *Grigore*, unul stăpânit de lăcomia banului iar cellalt „cu idei înaintate, dar cu soluțiuni ne-realizabile – amândoi însă ambițioși și cu cari nu s'ar fi făcut niciodată Unirea Principatelor”.

Un candidat serios eră unul din frații *Hurmuzachi* din Bucovina, *Constantin Hurmuzachi*, stabilit de mult în Moldova, om inteligent și înzestrat cu alese însușiri și sentimente naționale, însă bănuie că ar urmări aranjarea intereselor familiei *Sturzești*.

Alt candidat la *Domnie*, eră caimacamul *Nicolae Vogoride*, fiul unui bulgar grecizat. El se lăudă ca fiu al prințului de *Samos*, și se credeă naționalizat, fiindcă se căsătorise cu *Catinca* fata logofătului *Konaki*, care *Catinca*, a servit cauza *Unirii*, denunțând corespondența secretă a bărbatului său cu fruntașii turci. Mândru și îngâmfat de frumusețea chipului său măreț și de pletele-i negre, nu eră cu puțină să isbutească, cu

toate strânsele lui legături cu lumea grecească din țară și din Constantinopol.

Despre *Kogălniceanu*, cel mai talentat și care întrupă mai nimerit idealul neamului, având însă ideile protivnice intereselor celor bogați, mulți nici nu voiau să audă de candidatura lui; de aceea i se puse candidatura numai de formă : dar nici el nu râvniă la Domnie. Propășirea țării eră pusă mai presus de orice ambiție personală.

Despre candidatura lui *Lascăr Catargi*, tânăr din partidul naționalist, și deputat de Galați, s'a vorbit puțin, căci nu se impusese pe atunci nici priu cultură, nici prin trecutul său politic.

Alecsandri eră socotit candidat serios la tronul Moldovei : dar și el se bizuiă mai mult pe talentul său poetic, de cât pe cel politic și civic, de aceea se retrage de bunăvo asigurând de cele 16 voturi ale sale, pe prietenul său iubit *Costache Negri*, care, de ar fi fost și bogat, întruneă toate condițiunile să fie ales Domn.

Costache Negri aveă un frumos trecut politic, eră înțelept, cult, simpatic, fără dușmani, desinteresat, modest, dar cu idei prea înaintate, care speriască pe unii mari proprietari din Divanul ad-hoc. Chiar dacă n'ar fi întâmpinat rezistența unor protivnici, prin firea lui modestă, eră ori când gata să renunțe la înalta demnitate.

Negri allând că este pus în fruntea celor 11 de candidați pentru Domnie din cei 59 de depu-

tați alegători și socotind aceasta drept o prea mare povară pentru puterile sale, adresează din Târgu-Ocna la 2 Decembrie o scrisoare lui Alexandri, în care spune : „Rog pe prietenii noștri, hotărâtor, să înlătureze asemenea combinare (alegera la tron. N. Aut.) pe care nici într'un chip nu o pot primi“. Negri știa că „sunt de ajuns bărbați moldoveni mai vrednici de însărcinat cu povara Domniei, cari au și adevărate drepturi legale, și cu cari astăzi nu mă pot asemăna, de cât în deopotrivă durere, pentru binele acestui al nostru pământ“.

„Rogu-te a obștii prietenilor noștri, acestea ce-ți scriu, ca singurul meu răspuns“ încheiă el, scrisoarea sa.

Negri știa că boierii, mari proprietari de pământ, vor găsi prilejul să-și răsbune pentru îndrăznețele lui propuneri de împrumutarea țăranilor și desființarea clăcei pe la boeri.

Tocmai atunci se născuse desbinarea și în partidul naționalist pe chestia împrumutării. Eră deoparte Negri în favoarea țăranilor și de altă parte Lascăr Catargi, pentru marii proprietari, amândoi reprezentanții Galaților. Catargi declarase că „nu va da votul său pentru acela, care, dacă s'ar face Domn, i-ar luă moșiile și le-ar da la țărani“. El făcea aluzie la Negri și la sprijinitorii lui pentru Domnie. Atunci Kogălniceanu se ridică și strigă : „Nici eu nu voiu da votul meu, domnului Catargi, care dacă ar fi

Domn m'ar trimite peste graniță, pe mine care sunt pentru împroprietărirea țaranilor“.

Kogălniceanu supărat, se retrage din Adunare în miezul nopții dela 4 Ianuarie 1859, cu alți prieteni, și s'a bucurat, numai când i s'a comunicat că voturile s'au întrunit pentru alegerea ca Domn a lui Alecu Cuza, iubit de toți.

Alecu Cuza, coborâtor dintr'o veche familie de boeri, eră prieten din copilărie cu Negri, Alexandri și Kogălniceanu. Eră singurul asupra căruia s'au întâlnit speranțele deputaților naționaliști. După retragerea multor candidaturi mai vechi și mai solide, Cuza aveă și norocul să dispue, în momentul alegerii sale de oastea țării, ca colonel și fost aghiotant al Caimacanului. Chipeș, isteț, popular și înțelept, candidatura lui a fost primită de toți cei de față, și într'un entuziasm sincer, a fost ales Domnul Moldovei.

Indată după suirea lui Cuza pe tronul ambelor țări, la 5 și 24 Ianuarie 1859, o delegație compusă din Costache Negri, Neculai Catargi și Colonel Mavrichi, plecă în Februarie, la Constantinopol, pentru a notifică Sultanului suirea lui Cuza pe tronul Principatelor-Unite.

Activitatea lui Negri ca agent al Domnitorului la Constantinopol, formează una din paginile cele mai frumoase ale bogatei sale ceriere politice.

Două mari idealuri îi preocupau acum spiritul Unirea definitivă și chestia averilor dela

mănăstirile închinat. Pentru amândouă și-a pus toată puterea talentului său.

După trei luni dela plecarea din țară, în 14/20 Aprilie 1859, Negri comunică Domnitorului că „Consiliul de miniștri dela Sublima Poartă, cu marele amiral Mehmet-Ali-Pașa și puterile europene, s'au pronunțat cu hotărâre contra investiturii Alteței Voastre“.

Sultanul mai ales eră furios de îndoita alegere a lui Cuza ca Domn. Toată politica turcească, însă o învârteă atunci marele vizir Aali-Pașa, la care se duceă Negri cu ambasadorul francez, spre a-l convinge să cedeze în favoarea Principatelor. Negri întrebuiță toată dibăcia sa diplomatică pentru a dobândi recunoașterea Unirei. Mai pe urmă el comunică lui Cuza că : are temei a crede că zdruvenele sale declarații în ceea ce privește Unirea, au produs un efect priincios“.

„Am deprins pe toată lumea de aici, a crede, scriă Negri, că dacă Sublima Poartă nu ar luă în curând o hotărâre categorică, în privința Unirei, înălțimea Voastră împins de nevoe, a'ți proclamă-o dela sine, nu mai târziu, decât la deschiderea Adunării“.

Negri mai declară, că dacă Turcia ar mai tărgănă lucrurile, și Unirea nu ar fi primită, el va cere să fie rechemat în țară. Această hotărâre eră dovada unui nemărginit curaj în împrejurările politice de atunci. Negri amenință

pe marele Vizir Aali-Paşa cu o revoluţie în ţară, care ar îngreuiă situaţia Porţii Atunci ambasadorii interesaţi să vadă linişte în Impărăţia Sultanului, şi chiar Aali-Paşa, rugă pe Negri să nu pripească lucrurile şi să mai aştepte până se vor limpezi turburările provocate de Sardinia, care se prefăcuse în regat.

În fine după multe memorii adresate Inaltei Porţi şi ambasadorilor din Constantinopol. Negri depeşă cu bucurie lui Cuza vestea iradei de vestire ca Domn în Iunie 1859, şi cea definitivă la 5 Ianuarie 1860.

În Aprilie acelaş an, Negri veni în ţară, şi petrecu la Suceava trei săptămâni, pentru odihnă şi interese de familie ; după căderea ministerului Manolache Costache Epureanu, ruda sa.

După recunoaşterea îndoitei alegeri noul Domnitor trebuia să se prezinte în faţa Sultanului după obiceiul tradiţional. Negri, prin trecerea de care se bucură la Poartă şi prin simpatiile câştigate la ambasadorii puterilor străine, pregăti lui Cuza o primire triumfală în capitala Turcilor. Programul de serbări a fost fixat de Negri împreună cu ambasadorul francez şi cu marele Vizir. La 22 Septembrie 1862 Cuza, care venise cu vaporul dela Giurgiu la Galaţi, eră aşteptat aici de trei zile de doi coloneli turci, pentrucă şi Cuza eră colonel, trimişi de Sultan, să-l însoţească în călătorie. În suita Domnitorului eră şi poetul Bolintineanu ca ministru de

instrucție publică, care cunoscuse atunci pentru prima oară Galații. El hotărî să se înființeze aici un Gimnaziu, care să poarte numele Domnitorului: dar ministrul Neculai Crețulescu socoti mai nimerit, ca în portul comercial dela Dunăre să se înființeze școala de comerț „Alexandru Ioan I“, care funcționează și astăzi.

Bolintineanu a povestit în cartea sa: „Călătoria Domnitorului Principatelor Unite la Constantinopol din 1860“ primirea pe care Sultanul a făcut-o lui Cuza ca unui adevărat suveran.

Dacă pentru îndoita alegere ca Domn a lui Cuza, Negri a luptat cu mare energie la Constantinopol, pentru unirea definitivă din 1862, muma sa n'a fost mai puțin prețioasă.

„E ușor de zis: Noi am voit unirea și ea s'a făcut; dar câtă luptă, câtă trudă, câtă energie desfășurată de fruntașii vieții politice românești din acea epocă!“ Câte nopți nedormite, câtă pâne amară n'au susținut existența acelor buni Români, spre a duce la bun sfârșit dorințele unei țări!

Erau mulți Români, cari se îndoiau chiar de putința unei uniri sincere; așa eră Costachi Negruzzi, care a scris și o broșură unde susținea părerea că: „o unire adevărată și nefățarnică, va fi numai atunci, când vom avea Galații de capitală a țării.“ Pe Negri însă nu-l interesă unde va fi capitala, el doriă să vadă odată pe Români uniți.

Dar greutățile cele mai mari, erau concentrate la Constantinopol, unde ambasadorii, nu priveau cu ochi buni îndoita alegere de Domn a lui Cuza. Ei nu voiau acum cu nici un chip să recunoască Unirea definitivă a Principatelor. Poarta deasemenea puneă toate piedicile, având și cuvântul hotărâtor, ca putere suverană, care credea știrbită integritatea teritoriului împărăției otomane, garantate de tratatul din Paris.

Toată greutatea răspunderii eră deci încredințată lui Negri. El muncea „fără repaus și fără oboseală” pentru a izbuti să se realizeze Unirea definitivă, „singurul principiu de viață pentru națiunea română” cum zicea el.

De astă dată însă, greutățile de învins erau cu mult mai mari, căci se impută acum guvernului român, că „tolerează la Galați, comitete revoluționare și îngăduie debarcarea de arme de pe vasele italiene.”

Negri se folosi de acest prilej, ca să atace jurisdicția consulară dela noi, spunând că „guvernul se lovește mereu de protecția supușilor străini de către consuli”.

În toate discuțiile ce le aveă cu reprezentanții străini, Negri era energic, hotărât și fără șovăială, declarând, că dacă nu se dă de bună voie unirea, „Principele va fi nevoit să proclame singur unirea definitivă, spre a păstră liniștea în țară”. De teamă să nu se facă tulburări în Principate, Ali Pașa comunică lui Negri că

Poarta a acordat și unirea definitivă în Noembrie 1861; iar la 25 ale luni, Teodor Calimachi secretarul lui Negri, sosi la Galați cu firmanul pentru recunoașterea „Unirii definitive.” Bucuria în țară eră nemărginită. La Constantinopol toți ambasadorii felicitară pe Negri, și toate jurnalele timpului lăudau succesele lui, pentru recunoașterea îndoitei alegeri și a Unirii definitive a Principatelor.

VII.

NEGRI ȘI AFACEREA MANASTIRILOR INCHINATE

Alt ideal mare a lui Negri, urmărit încă din timpul domniei lui Grigore Ghica, eră să vadă secularizate averile mănăstirilor românești, stăpânite de călugări greci, ideal care preocupă de altfel pe toți bunii și adevărații români.

Prin Iunie 1863, Negri se pune pe lucru la Constantinopol spre a realiză și această măreață și prețioasă operă națională.

La început el propune lui Cuza o soluție, pe care consiliul de miniștri al guvernului Neculai Crețulescu n'o primi; de aceia Negri supărat se retrage la Mondania cu Bolintineanu, care se găsia atunci la Constantinopol. În țară demisionând ministerul Crețulescu, fi urmează ministerul Kogălniceanu (12 Octombrie 1863 – 26 Ianuarie 1865).

Negri reluă afacerea secularizării averilor la

Constantinopol, dând alte dovezi despre marile sale însușiri diplomatice.

O îndeletnicire grea a bărbatului de Stat, este și diplomația. O vorbă fără rost primejduște o întreagă afacere, ce poate fi o nenorocire, când e în joc soarta unui popor ; și iarăși sunt popoare, cari au câștigat situații însemnate în lume, prin o chibzuită măsură diplomatică a bărbaților de Stat. Cu așa minunată diplomație a dobândit Cavour unitatea Italiei și Bismark pe a Germaniei.

Pentru chestia averilor dela mănăstirilor stăpânite de călugării greci, se impuneă un dibaci diplomat, și noi l-am avut atunci cu norocire, în persoana lui Costache Negri.

Negri a avut atunci de luptat mai ales cu marile piedici puse de unii ambasadori străini, cari sprijiniau Patriarhia și pe călugării greci din țară. El răspundeă acelor ambasadori, că : „nu ar fi bine ca să intervină ambasadorii, căci în acest caz supraescitația poporului, ar putea să aducă nenorociri ; de aceea ar fi mai bine a se aștepta, ca el să scrie Domnitorului ca să modifice lucrul prin țară“. Și la toate tărăgănelile și intrigile acestor prieteni ai Patriarhatului, Negri răspundeă deslușit uneori prin plenipontențiarul francez Lavallette, prietenul cauzei Românilor, că : „guvernul se va vedeă nevoit a nu se supune“. „Nu este vorba de o chestie internațională, ziceă Negri, ci de pământul nostru“.

Unii ambasadori însă, propuneau lui Negri să se clarifice situația prin arbitraj, în capitala Turciei, „cecece ar fi ieșit, spuneă Negri în paguba noastră și în folosul călugărilor“.

Dar acum mai interveniră și niște împrejurări în favoarea cauzei românești.

Unul dintre cei 5 Patriarhi, din motive personale, se jeluî Statului român că mulți egumeni greci arendau moșiile mănăstirești pe ascuns pricinuind pagube Patriarhiei sale. Acest denunț a dat prilej primului ministru român, Neculai Crețulescu, să ordone aducerea la visterie a tuturor arenzilor moșiilor închinete, și astfel se adunară la visterie, în 1863, aproape 20 de milioane de lei, cari au fost trecuți în bugetul țării.

Prin Ianuarie, acel an, au fost opriți călugării greci să exploateze pădurile mănăstirești, și cu aceste măsuri începe a li se suprimă orice favoare în țară.

La împuțările ambasadorului rus din Constantinopol, cel mai aprig sprijinitor al Patriarhiilor, Negri răspundeă că : „și noi am aveă ca ortodoxi aceleași drepturi la sprijinul Impărăției Rusiei, ca și Grecii, cari voesc să ne despoaie țara“ ; iar lui Aali-Pașa, când îi vedeă că înclină spre folosul Patriarhiei, îl răspundeă că : „nu se poate răsturnă tratatul din Paris, care ne declară deplin autonomi, pentru trebile noastre lăuntrice“ și că „nu este nimic mai lăuntric,

decât pământul nostru, care este în joc", apoi ză : „Guvernul Otoman, nu putea să nu țină seamă de opinia publică din țara noastră, de votul unanim ce se dăduse de curând în Adunare, fără de a se pune în cumpănă, de a aduce iarăși tulburări nouă”-

Duă ce Negri primește un memoriu din țară, ca răspuns la măsurile luate în această afacere, el răspunde Domnitdrului că : „Trebue secularizate în toată puterea cuvântului averile mânăstirești, tot așa precum au fost ele secularizate pretudindeși în Europa, unde ele erau adevărate proprietăți ale bisericii și nu o usurpare și o cărciumărire ca la noi.

Erau în țară aproape 70 de mânăstiri închinat posedând peste 600 de moșii din cele mai mari frumoase ale țării, prin munții cei mai bogăți cu pozițiunile cele mai încântătoare din pământul românesc ; ele cuprindeau aproape a 70 parte a teritoriului și pe ele locuiau peste 60000 de familii țărănești.

Intr'un memoriu prezentat de Negri Inaltei Porți, 1865, el dovede ca extracte luate chiar din condicele mânăstirilor închinat, că ele fuseseră îndatorite să dea socoteală de veniturile și cheltuelile făcute cu administrarea acelor mânăstiri

Văzând ambasadorul rus din Constantipopol că afacerea se trăgănenză fără nici un folos, primește la urmă principiul despăgubirii ; atunci Negri face propunerea oficială și fixează suma

despăgubirilor la 150 de milioane de lei turcești, rămânând ca într'un interval de timp, călugării greci să prezinte documentele cerute de comisiune, pentru a îndreptăți cererile lor. Negri mai adăogă, că „dacă reprezentanții locurilor sfinte refuză prezentarea documentelor, o fac numai că nu le pot înfățișa, de vreme ce din ele s'ar vedeà că donațiile au fost făcute mânăstirilor băstinașe, și nu locurilor sfinte ; și apoi s'ar mai descoperi și condițiile sub cari aceste donații au fost făcute și cari condiții, nu au fost puse în lucrare“.

Unii din călugări mai naivi, după multe șovăeli, prezentară o parte din documentele ascunse, ceea ce dovedeà dreptatea lui Negri, că nu le convine să arate actele mânăstirilor.

„Negri văzând pe călugări așa de rău încurcați în propriile lor mreje, zice d' Xenopol, cere imediat Domnitorului să depună cele 150 de milioane de lei turcești; de oarece : „dacă oferta nu ar fi serioasă, ziceà Negri, se înțelege că Puțerile ar înclinà mai mult spre Rusia de cât spre noi“. Rusia intervineà mereu, prin ambasadorul său, în favoarea călugărilor greci : de aceia cu tot prilejul dat nouă de ambasadorul francez și de Aali-Pașa, afacerea se urneà cu greu din loc. În Aprilie 1865, Negri fiind în țară după lovitura de Stat din 2 Maiu 1864, scrie prietenului său, francezul Baligot, care se aflà la Constantinopol : „mă găsesc în focul cel mai

inspăimântător al chestiei averilor mănăstirești ; avem aface cu protivnici de seamă" ; iar în altă scrisoare din Constantinopol, scrie lui Cuza : „Sunt grele ședințele conferinței și-mi trebuie toată răbdarea, pentru a mă menține cum mi-am propus în marginile celei mai depline moderații, față cu Rusia și cu călugării greci”.

Mai arată în corespondențele sale cu Domnitorul, că are multă nădejde în sprijinul ce-l dă Aali-Pașa și în prieteșugul cu ambasadorul francez.

În mesagiul domnesc din 6 Decembrie 1865, Cuza. comunică Adunărei, că se apropie deslegarea chestiunii averilor dela mănăstirile închinat. Și în adevăr către sfârșitul acestei luni, se face un împrumut de 6 milioane de lei, care se depune la Banca Otomană din Constantinopol după hotărîrea conferinței ambasadurilor din Stambul

Dar Cuza și Negri, ca să asigure liniștea țării și în viitor, urmăreau planul să curețe cu totul țara de călugării greci, cari cereau prin guvernul rus să poată fi îngăduiți pe la diferite mănăstiri bogate din țară ; de aceea printr-o lege din Ianuarie 1865, se declară biserica română de autocefală, păstrând numai comunitatea credinței cu Patriarhia greacă din Constantinopol.

Astfel Negri își vede îndeplinit idealul urmărit încă din vremea Domniei lui Grigore Ghica.

Când Negri, ca tânăr, cu două decenii în urmă

se află la Paris, la banchetul dat în ziua de Sf. Ștefan, pentru onomastica marelui erou al Moldovei, amintind în frumosul său toast despre mănăstirile închinare, zicea : „Străbunii noștrii au înzestrat școale și mănăstiri cu averi și moșii, astăzi prada unor călugări greci de prin rîunții lunei, dar bun este Dumnezeuul părinților noștri ! Veni-va odată ziua dreptății, unde fiecare va rămâne cu ale sale“. Negri nu știa că această proorocie îi eră dat lui s'o îndeplinească, că el eră menit să pună umărul la mântuirea poporului de exploatarea călugărilor greci, punându-se astfel capăt unei afaceri, care apăra asupra țării de aproape 40 de ani. (1828—1867).

Cât a stat Negri în două rînduri la Constantinopol, și-a câștigat repede simpatia ambasadorilor străini, prin vrednicia sa, prin sinceritatea caracterului său, prin bunătatea sufletului, și prin blîndeța purtării sale. Pe urma războiului Crimeei întreține cu propria lui cheltuială, la agenția diplomatică română, pe bolnavii de orice naționalitate, pe care-i îngrijea doctorul român Popovici ; eră și o vorbă printre diplomați, că „doctori fără plată numai la agenția românească se găsesc“. Nevoiașii de orice naționalitate, găsiu sprijinși mîngâiere la agenția română a lui Negri. Românii erau acolo, ca la ei acasă. La îndeplinirea acestor datorii de umanitate, eră adesea spri-

jinit de secretarul său de agenție, Bordeanu. De obicei Negri stăteà toată ziua la agenție și studiază chestiunile privitoare la nevoile țării ; faceà scrisori la familia sa din țară și mai ales fiicei sale Iosefina, pe care o iubeà foarte mult. Trăiază mai mult retras și în cercul câtorva Români „cu cari am singura plăcere, ziceà el, ce o simt aice, de a vorbi limba noastră“.

Agenția română erà într'o clădire modestă închiriată de guvernul român. Negri s'a gândit să răscumpere locul vechiului palat al agenției Domnilor noștri, dela Mare, pe locul căreia rămăsese acum numai grădina și ruinele vechiului paraclis, numit multă vreme Bogdan-Serai și vândut de guvernul turcesc unui bătrân fabricant de tuiuri, Ahmet-Agâ.

Pare că Negri n'a izbutit să convingă pe guvernul român, de a răscumpără locul lui Ahmet, pentru clădirea agenției românești.

Negri se interesă și de soarta Românilor din împărăția turcescă.

Inima lui băteà pentru Români de pretutindeni, până și din țările cele mai depărtate din Peninsula Balcanică. Purtă un deosebit interes și culturii românești ; de aceea stăruiește încă din 1861 la ministerul afacerilor străine din Iași, ca să mijlocească la guvernul turcesc, ca : „Schitul Prodromul dela Muntele Athos să slujească și la instrucțiunea a o mulțime de tineri macedoneni, cari, deși sub presiunea elementelor gre-

cești, ce voesc a predomină acolo, sunt geloși a conservă limba și tradițiile națiunei lor^a.

Cât a stat la Constantinopol, Negri reuși să desființeze pașapoartele turcești pentru Românii călători prin Impărăția Sultanului și isbuti să facă valabile pașapoartele ramânești.

Alt serviciu caută să aducă țării pe vremea unei mari crize economice.

Din pricina unei secete, care bântuie țara și tot Imperiul turcesc, la începutul Domniei lui Cuza, Turcia a fost nevoită să modifice politica sa vamală, reducând taxa de export dela 8 la 5% și urcând pe cea de import dela 5 la 8%. Negri sfătui pe Domnitor, în timpul acestei crize ca în loc să reducă taxa de export, dela 8 la 5% după cum făcuse Poarta, să o suprimă cu totul; iar pe cea de import să o păstreze tot 5% spre a se întări situația economică a Principatelor-Unite și a înlesni negoțul.

Însă din pricina turburărilor politice de atunci și a prefacerilor din țară, măsurile economice luate n'au izbutit să salveze greutățile financiare.

Cu toate acestea negustorii știau să prețuiască serviciul pe care Negri l-a făcut comerțului românesc cu secularizarea averilor mănăstirești și au căutat să-i arate recunoștința lor pentru aceasta. Pe când se află încă la Constantinopol, în 1863 și sprijiniă negoțul cu împărăția Sultanului, negustorii Capitalei au bătut în onoarea lui o medalie, cu următoarea inscripție :

COMERȚUL CAPITALEI ROMÂNIEI
RECUNOSCĂTOR
DOMNULUI CONSTANTIN NEGRI
PENTRU

RĂSCUMPĂRAREA BUNURILOR ZISE ÎNCHINATE.

O medalie la fel a fost bătută și de negustorii Râmnicului-Sărat.

Negri mai făcù un nou pas de ieșire de sub tutela turcească. El propune Domnitorului să facă pe Statul turcesc, să plătească Statului Român datoriile cu tranzitul depeșilor turcești, declarând, că orice întârziere, ar atrage refuzul nostru de a le transmite. Spre a creà un precedent, Statul Român încheie o convențiune telegrafică cu Rusia.

Aceste mari succese și altele la fel au pus pe Negri între frunțașii diplomației noastre vechi.

VIII.

VIAȚA LUI NEGRI LA TÂRGUL-OCNA. MOARTEA LUI.

După detronarea silită a lui Cuza, în noaptea de 11 Februarie 1866, Negri s'a retras amărit din viața politică, ca să petreacă restul vieții în căsuța sorei sale Catinca din Târgul-Ocna. În curând și-a clădit castelul peste valea Trotușului.

În liniștita viață dela țară, el se va fi simțit destul de mulțumit de serviciile pe cari le-a adus patriei sale. Nu-i rămăsese altă avere decât aceeașă proprietate, căci moșia sa Mânjina o pierduse încă din 1858, la datornicii care-l împrumutaseră cu bani pentru scopuri naționale; de asemenea vânduse atunci și proprietățile pe care le mai avea la Galați. Din ce-i rămăsese își cumpăraseră o livadă cu căsuță lângă bisarica Răducanu din Târgul-Ocna. Aici era vizitat adesea de personalitățile marcante ale țării, și continuă să fie sfătuitorul tuturor în împrejurările grele prin cari trecea țara adesea.

Când Principele Carol al României, a făcut călătoria sa de cunoștință a țării, s'a oprit la Târgul-Ocna, la 12 August 1866 și a fost găzduit în modesta căsuță a sorei lui Negri. Onorurile de primire au fost făcute de sora sa Zulnia Sturza, soția prezidentului Curții de Casație din Iași. Negri însoți pe Principe în vizitele sale la ocnelé de sare și la penitenciar, unde erau internați peste 400 de deținuți.

Dela această întâlnire și-a schimbat Negri sentimentele protivnice Domniei Principelui străin.

Imprejurul casei, Negri făcuse o frumoasă livadă cu pomi roditori și o grădinărie de zarzavat și o vie cu vițe străine, cu care se ocupă singur în orele lui de răgaz. Mai ales îi plăcea să cultive toate varietățile de varză și se lăudă prietenilor cari-l vizitau, cu verzele sale de Bruxelles, roșii și crețe, cari erau de o rară frumusețe.

Pomii roditori îi cumpărase pe când eră agent la Constantinopol, din Brusa și din alte localități din Asia-Mică, și-i trimitea la locuința lui din Galați; când a vândut casele a trimis și a răsădit cea mai mare parte din ei în livada dela Târgul-Ocna; avea o cultură aleasă de caiși, piersici, portocali, lămâi, migdali, rodii și alți arbuști, de cari îngrijia credinciosul servitor Ghiță Țarca în lipsa stăpânului său.

Negri. ținea să nu se mai amestice în politica

tulburată a țării, ei să-și petreacă viața citind corespondența cu prietenii săi, din cari unii ocupau acum demnități înalte. Adesea eră vizitat de Alexandri, Iacob Negruzzi, Papadopol Calimach, Elena Doamna dela Ruginoasa ș. a. dela cari mai află noutăți despre deasa prefacere politică. Aici i se trimiteau reviste, ca *Convorbiri literare* dela Iași, și *Trajan* dela București.

De multe ori se desfătă cu cercetarea bogatei sale colecțiuni de numismatică, pe care și-o procurase în călătoriile sale, cheltuind sume mari de bani. El aranjase singur această comoară în cutiuțe de toate formele și de toate mărimile.

În unele erau monezi și medalii de aur foarte prețioase. „Fiecare din ele îi reamintează un colț de lume călcat de el, zicea Alexandri, un incident al vieții sale de călător, o anecdotă mai mult sau mai puțin interesantă”.

În momentele de strâmtorare bănească, din ultimii ani se despărția de câte una din ele cu mare părere de rău, și își îndeștula nevoile, or îndulciă suferințele multor nevoiași, cari căutau ajutor și mângâere la ușa lui.

În 1868 eră năcăjit cu niște procese pe cari le-a avut cu Ministerul Instrucției Publice: și cu toate sentințele câștigate, eră nevoit să mai alerge pe drumurile grele ale țării de jos, pela Curtea de Apel din Focșani, în afacerea școalei italiene de fete, din succesiunea Roșca Codreanu din Bârlad sau cu alte afaceri de familie.

În vreo două rânduri, în anul 1869, a fost silit de prieteni să părăsiască viața sa liniștită de țară. Prin Noembrie 1868, căzând dela putere partidul liberal, îi urmă cel conservator, în timpul guvernării căruia se petrecuse unele turburări evreești în țară.

Pe atunci guvernul se rânduia foarte des la cârma statului; ieșise chiar vorba despre guvernele de iarnă și de vară. În zece ani, dela 1866 până la 1876, se strecurară douăsprezece ministere. Prin Martie, 1869 disolvându-se Camerile, guvernul, ca să se poată folosi de experiențele politice ale lui Negri, îi puse candidatura ca deputat al Capitalei. Negri însă, refuză categoric această onoare; totuși Bucureștenii îl aleseră ca deputat fără voia lui. Pe atunci se petrecură vestitele scandaluri și ingerințe electorale cu popa Tache. Negri din motive personale refuză să ia parte la debaterile Adunării și adresează prietenului său Vasile Alexandri, următoarea scrisoare din Târgu-Ocna, pe care acesta o citi în ședința Adunării deputaților dela 12 Maiu 1869.

Domnule Alexandri,

„Dumitale îi pun sarcina, de a arăta d-lui Președinte al Consiliului, că pe cât m'am simțit înalt onorat cu alegerea mea de deputat, în însăși Capitala țării noastre, cu atât rămân și în-

tristat d'a nu putea răspunde la a ei incredere, atât de falnică pentru mine.

„S'ar părea că rămân asemenea îndărăt și în datoriile mele, ca ale fiecărui către țara întregă ; dar destul m'am zbuciumat și eu în timpul trecut și astăzi nu-mi rămâne decât a face loc altora, nu numai cu călduroasa dorință pentru binele obștesc, dar mai tineri, mai cu știință de lucrurile prezentului și mai cu bună sănătate, decât mine.“

Amicii îl felicitară pentru această independență a caracterului său ; după mari stăruințe, el primi tot în acel an să facă parte din comisiunea pentru delimitarea granițelor țării spre Austro-Ungaria. Din această comisiune mai făceau parte Panaite, onici și colonelul Pencovici, mort la Gata, ca general și reprezentant al României în Comisiunea Danubiană.

Toată vara Negri cutreeră dealungul munții din Oltenia, dela Dunăre până la Buzău, vizitând mănăstirile și lăsând interesante impresiuni în corespondența cu prietenii săi ; — dar sosind iarna și schimbându-se guvernul, încetă toată activitatea comisiunii de delimitare și Negri se întoarse la Târgu-Ocna.

Raportul făcut în Septembrie către Kogălniceanu, ca prim-ministru și ministru de interne, este ultimul act oficial al lui Negri ; și cu acest prilej se vede caldul patriotism al acestui bun român.

Anul următor, 1870, cu războiul Franco-German, eră pentru Negri anul de multe și variate dureri. El îl numește „anul de doliu, de sânge vărsat, de nenorociri nenumărate“. În adevăr sănătatea îi eră sdruncinată, dar mai mult îl sdrobise moartea la Țigănești lângă Tecuci a *Catinicăi Vogoride*, sora sa vitregă.

Bolnav și necăjit, căci mijloacele materiale scăzură simțitor, Negri făcea adesea cu gabrioleta, „căci nu mai pot suferi cuștile cele ale trenului“ ³⁾ zicea el, drumul la moșiile lui Conachi: Nămolosa, Țigănești, Domnești ș. a. pe la Tecuciu, la Galați ori Brăila spre a regulă succesiunea averei pentru nepoții săi.

Pentru un om cu vrâsta cam înaintată ca Negri, și cu greutatea lui bănești, anii răi cu inundații și ierni grele au fost o povară cu mult mai mare. Asemene an a fost 1871–72.

Un ger atât de mare eră în iarna aceluia an, cum nu s'a mai pomenit în Europa, depe vremea războiului dintre Napoleon și Ruși la 1812. Dunărea nu s'a desghețat 70 de zile, dela 23 Decembrie până la 1 Martie. Negri se temeă să nu-i degere pomii din livadă. Primăvara au căzut ploi torențiale: cari i-au stricat semănăturile și revărsându-se râul Trotuș, care trecea prin grădina sa, i-a făcut multe stricăciuni. Vara pe căldurile tropicale neputându-se duce pentru

1) Se construise atunci linia ferată Bacău-Mărășești.

căutarea sănătății la băile dela Slănic din apropiere, găsiă ca omul nevoiaș, că este mai nimerit „să se scalde în răcorosul Trotuș, căci este mai patriarhal, mai puțin costisitor și mai ales lesnicios”, scriă el în corespondența cu prietenii săi.

Cu locuitorii nevoiași din târg, fără deosebire de vârstă și naționalitate. Negri eră bun, blând, darnic și milos.

Deși nu iubiă pe evrei, totuși ajută pe cei nevoiași și cinstiți, cari căutau sprijin la ușa sa. Toată evreimea din împrejurimi lăudă dărnicia și bunătatea lui „cuconu Costache din Târgu-Ocnei”.

Pe câți săteni nevoiași nu i-a căpătuit Negri ! La câți nu le-a agonisit existența, recomandându-i să lucreze la salinele ocnei, pecând nu erau exploatare ca astăzi de Stat !

În ultimii ani ai vieței, trăiă în oarecare lipsă ! Cu toate acestea nu încetă să poarte de grijă sătenilor lipsiți, cari așteptau mila și ajutorul dela boer.

Cu câteva luni înainte de moarte, se hotărî cu g eu să-și părăsească gospodăria unde trăiă singur și să se ducă la Mircești, la moșia prietenului său Alecsandri, „ca să mai uite nițel prezentul, care tăbărăște asupra trecutului” cum ziceă el. Acolo stăteau de vorbă „ca doi bătrâni, cari au văzut multe, ca omul în casa lui ; noi vorbim de vremea noastră a amândorora, că pe

vremea de mult erà mai bine ca acum* spuneà el.

În ultimele zile ale lui Septembrie, sufereà grozav de stomac, și răcind într'o călătorie pe o ploae torențială, căpătă un junghiu, care-i răpuse zilele la 28 ale lunei, anul 1876. În mormântarea i se făcù peste 3 zile la 1 Octomvrie, în mijlocul pușinilor, dar adevărașilor săi prieteni, în curtea bisericii logofătului Răducanu-Racovișă din Tg.-Ocna, lângă z dul din dreapta altarului. La mormânt ținù M. C. Epureanu o frumoasă cuvântare. Negri a murit în vârstă de 63 de ani.

„Soarele frumos de toamnă lumină în colțul Moldovei dela Ocna, ducerea la mormânt a rămășișilor unuia din iubișii sii ai poporului român“, scrià în gazeta „Timpul“, poetul Mihail Eminescu cu ocazia morșii lui Negri.

„Poet în momentul de răgaz, ziceà el, prozator eminent și patriot bun, cu inima dreaptă și fără patimă, și cel mai distins diplomat al țàrilor românești, Costache Negri trăià retras la Târgul-Ocna cu amintirile unei vieți bogate, închinată întreagă acestui popor, acestei țări“.

„Astfel pământul românesc primește în brașele sale pe copiii săi adormiți, cu aceeași blândeșă ca sânul mamei; el, în care zac comorile trecutului nostru, își adaugă câte o nouă comoară, și astfel ni se face mai scump, tot mai scump. Dormi Costache Negri, în pământul din care te-ai născut, pe care l-ai iubit, pe care l-ai apă-

rat viața toată și fie-ți lărâna ușoară, și reamintirea veșnică "

Iată cum l-a prețuit Eminescu pe Negri, și ca personalitate politică, românească :

„Unul din cei mai nobili bărbați ai Românilor, Costache Negri, reprezintă, nu numai cel mai curat patriotism, și caracterul cel mai dezinteresat, dar și o capacitate extraordinară, căreia-i datorim în bună parte, toate actele mari săvârșite în istoria modernă a Românilor“.

„El a refuzat coroana Domnească ce i se oferise în 1859, preferind a rămâne un simplu cetățean ; el a sprijinit până la urmă unirea țărilor ; el ca reprezentant al României la Constantinopol, a făcut să se recunoască alegerea îndoită a lui Alexandru Ioan ; a pregătit secularizarea moșiilor mănăstirești, și a înlăturat greutățile ce se ivise în urma acestui act“.

„Retras de zece ani în viața privată, în orașelul Ocna, el ne dă exemplul vieții cele mai modeste, deși are drepturile la onorurile cele mai mari.

D. Iorga scrie următoarele despre personalitatea lui Negri :

„Negri eră o frumoasă figură de idealist, care putea scrie versuri frumoase și proză plăcută, fără să fie pentru aceasta nepotrivit pentru misiuni diplomatice, și pentru funcțiuni publice cu greutate și răspundere ; ar fi fost un Domn cu puțință vârsta lui însă, eră și vârsta concurenților din

partidul național; talentul lui, în nici o privință nu erà mai mare decât al lor. De bună seamă, că, dacă împrejurările n'ar fi impus pe Cuza ca Domn, atunci Kogălniceanu sau Negri aveau soarta de a fi aleși“.

D. Gârleanu îl caracterizează astfel pe Negri :

„Și-a iubit țara cu o dragoste sălbatică aproape. Nu s'a uitat o singură clipă la interesele, la familia, la sănătatea lui. Nimica nu putea fi pus mai presus de țară și Domn. A respins totdeauna orice răsplată, care pe alții i-ar fi încântat, orice onoruri cari pe alții i-ar fi îmbărbătat. N'a lingușit pe nimeni, ba, mai mult, uneori când prietenii și chiar Domnul stăteau în cumpănă, el mergea drept și își spunea cuvântul fățiș, fără șovăire. Iar când după marea faptă împlinită, i s'a părut că alții sunt meniți să ducă soarta țării mai departe, a eșit din luptă, s'a dus la moșia lui, și nimic nu l-a mai putut face să iasă din umbra pe care însăși strălucirea faptelor lui i-o așternea ocrotitoare.“

Multă vreme mormântul marelui Negri a stat părăsit, și fără niciun semn că în el zace îngropat unul din cei mai marcanți bărbați de Stat ai României. Elena Doamna, soția prietenului său Cuza, în vizitele ce făcea adesea familiei scăpătate a lui Negri, s'a îndurat să-i ridice o simplă cruce de fier la mormânt, cu inscripția : „Văduva lui Cuza-Vodă, cu iubiții săi fii, lui Cos-

tache Negri. Durerea eternă spre pomenirea sa".
„Octombrie 1877“.

Dacă „a muri sărac, este pentru bărbatul de Stat cel mai neperitor dintre epitafuri“, cum zicea Thiers, cu toate acestea este o datorie de recunoștință pentru cei vii, cari au chemarea purtării de grijă a binefăcătorilor țării, scăpătați, să le înlesnească viața și să le venereze memoria după moarte prin biografii alese, prin mărturii văzute, cari slujesc ca monumente de pildă pentru generațiile cari se ridică.

IX.

NEGRI CA LITERAT

A. Poezii.

Negri erà în curentul de idei al timpului său. Posedà o cultură solidă potrivită cerințelor și nevoilor societății în care trăià.

Cunoșteà multe limbi moderne.

În tinerețea sa a trăit sub influența directă a tatălui său adoptiv, cel mai venerat literat și poet al timpului, logofătul Costache Konachi.

O mare parte a activității sale, a desfășurat-o, în liniștea naturii, la moșia sa Mânjina, în societatea celor mai mulți tineri culți din amândouă Principatele și mai ales a prietenului său poetul Vasile Alecsandri. Pretutindenii stăpâneà pe atunci în țară spiritul poetic al lui Konachi, — la care domneà curentul romantic și nota populară a doinelor românești.

„Negri a scris proză plăcută și versuri bune” spune d. Iorga. Despre poeziile lui, V. Alecsandri, într’o scrisoare către Alecu Hurmuzachi, zicea următoarele la 1868 :

„Amicul nostru este un adevărat poet ; însă niciodată nu a voit să se încreadă în geniul său poetic ; cu toate acestea bagajul său literar este izvorât dintr’o inimă mult simțitoare, și poartă sigiliul unui talent de întâiul ordin”.

Alecsandri petrecea foarte des vara la moșia prietenului său „veselă, primitoare și evlavios de ospitalieră”.

Aici se află și sora lui Negri, sau Elenco după moda grecească a timpului ; cu amândoi Alecsandri eră prieten până la frăție și din prieteșugul lor s’a născut pentru literatura noastră minunate poezii. „Delicatelor simțiri brodate pe motive romantice, se datoresc în literatura noastră, fără, nici o excepție, zice d. Iorga, cel mai deplin, mai cast și mai adevărat monument închinat uneia din acele pasiuni nobile, care înalță sufletul unui scriitor la culme, pe care niciodată cugetarea singură, pe aripile inspirației obișnuite nu le-ar fi atins”.

În primăvara anului 1846 Elena Negri se îmbolnăvi și familia se hotărî s’o trimeată în țările depărtate ale Sudului, unde eră nădejdea unei sănătăți depline. Ea plecă din țară, purtând dorul poetului, reținut de interese la București :

Te duci iubită scumpă, în țermuri depărtate
Veneția te-așteaptă zâmbind la visul tău ;

Prin Iulie trece și poetul prin Constantinopol
la Veneția unde se întâlnește în Septembrie cu
draga lui Ninetă,

•Dulce înger de blândeță

Acolo Alecsandri s'a plimbat pe lagune

Cu Nineta'n gondoletă ;

dar în primăvara viitoare, Elena se va stinge
pe un vapor la Constantinopol,

Ca un cântec, ca o floare
Ca un fulger luminos.

Atunci Alecsandri i-a închinat Lăcrămioarele
cu frumoasa sa poezie *Steluța*, celei

Pierdute în neagra veșnicie

Steluței zâmbitoare

Dincolo de mormânt !

De durerea acestei pierderi poetul va călători
mult timp în Răsărit, mânat de dorul iubitei sale
și neconținut

Inchinându-i imuiri ca lui Dumnezeu

Cea mai blând-a mea gândire

Cea mai gingașă simțire

Ție numai, numai ție

Se închin pentru vecie

Ca la însuși Dumnezeu !

In lunga sa pribegie, poetul mereu se întreba :

Scump odor, dulce iubită
Unde-i fața ta slăvită ?

Pierderea acestei sumpe ființe, a fost pentru Alecsandri legătura nedespărțită toată viața de prietenul său Negri, căci de atunci Elena Negri i-a rămas

... icoana mult slăvită
A celei ce în lume a fost ingerul meu ;
Și ora tristă, care aburând la Dumnezeu,
Ne-a dat cea de pe urmă a sa dulce privire
Unind mâinile noastre în veșnică 'nfrățire.

Astfel între ei s'a legat cea mai strânsă prietenie, scriindu-și cu iubire unul altuia când erau despărțiți în călătorii ; Alecsandri-i zicea :

Prietenul meu Negri, iubit și dulce frate
Iți scriu aceste strofe din locuri depărtate.

Aiurea Alecsandri i se adresează în chipul următor :

O Negri, scumpe frate, cât vom trăi în lume
Cu multă 'nduioșare, șopti-vom aste nume,
Și câte ori în viață cu drag le vom șopti
Cu drag unul la altul freștește vom gândi.

Și cu drag își aminteau ei de întâmplările copilăriei lor, de ori unde, dela Mânjina sau din pensionul francez din Iași.

Dureri sau veselie, orice vie simțire
M'apropie de tine c-o dulce-înfrățire

Când afacerile politice, nu-i țineau depărtați unul de altul, Alecsandri petrecea ca în 1845 la

ospitaliera moșie a prietenului său, făcând plimbări în serile liniștite de primăvară, pe câmpiile acoperite de holde mănoase.

Din discuțiile lor despre literatură, ieșiau subiecte cu teme din viața poporului dela țară, de credințele lui fantastice și superstiții ca *Mireasa Strigoiiului* „temă transcrisă pe registrul superior al romantismului apusean”, zice d. Iorga.

Ei și-au împărțit subiectul „*Mireasa Strigoiiului*” în două părți :

În partea întâia, Alecsandri povestește despre un frumos și tânăr voinic, care plecase dela logodnica lui în miezul nopții spre casă. Pe întuneric, zărind în depărtare o lumină, se apropie de ea, dar cade într'o prăpastie, unde murind fără îngrijirile biscricești, se preface în strigoiu.

Partea a doua e versificată de Negri. În această parte, logodnica, după ce-și jelește câtvă timp iubitul, și cum

... în lume au hotare
Orice chinuri cât de mari.

se mărită cu un tânăr din sat. Pe când nuntașii petreceau noaptea, ca la țară în băătăura casei, cu danțuri și cântece de bucium, deodată se arată pe vârful unei coline din cîmîntir, o cruce de jăratec ; atunci,

Veselia contenește
Văzduhul se innegrește
Și'n furtună clătinat,
Codrul de sălbatici feară

Ce răcnesc, urlă și sbiară,
De un huet spăimântat.

Și în spaima care a cuprins pe nuntași, un
strigoiu iesă

... de sub pământ
S'arată ca o muștrare
Ș'n mireasa cu uitare
Svârle țăr'nă din mormânt

Se apropie de ea, răpește pe mireasă, și

Ca săgeata iute-o duce
Lângă el sub sfânta cruce
S'o îngroape în mormânt;

dar miezul nopții trece,

Căci glas de cucuș răsună
Și strigoii toți s'adună
Subt pământul blestemat!

Mireasa și-a pierdut mințile de groază, și a
doua zi a fost găsită leșinată, ținând în brațe
crucea; poetul încheie cu următoarea morală:

Vă feriți fete frumoase
De simțiri necredincioase,
Căci strigoiu'nfricoșat,
Ca răsplat-ades 'sosește
Din mormânt crud vă răpește,
Când în vină v'au aflat!

În același an 1845, compune tot cu Alecsandri
în două părți, poezia: *O noapte la țară*, sau *O
noapte la Blânzi*, moșia lui Konachi, din ținutul
Tecuciu, unde se găsește și Elena Negri. După
propunerea Elenei, Alecsandri dezvoltă prima

parte a poeziei cu ideile : Câmpia-Noaptea-Poezia-și Amorul ; iar Negri partea a doua, cu ideile : Mâhniciunea-Prieteșugul, Luna-Trecerea nopții către zi, Despărțirea și Alinarea, — idei propuse de Elena Negri, și pe care le-au dezvoltat amândoi formând câte o strofă din fiecare idee.

. . .

Elena Negri eră bună prietenă cu o tânără franceză Emilia Reymond, foarte inteligentă și cu bună pricepere pentru operele spiritului. Ea jucase un rol însemnat în societatea tinerilor moldoveni, de care pomenește și Ioan Ghica în *Scrisorile sale*. Aruncată de greutatea vieții în țara noastră, muri în Martie 1849 și soarta ei o descrie Negri în poezia „*Moartea Emiliei*”. Dorul de patrie și de neamuri, i-au covârșit viața :

Căci

... de patria mult iubită
Maică, frate și surori.
Instrăinarea cumplită
Ș-ale morții reci sudori,
Au cuprins tânăra fată
Rătăcită'n depărtare.

Și acum prin moartea ei :

De-a vieții grea povară
De neazuri, de strădăni
De chinuri și de oftat
De plânsuri și de jelanii
Azi de toate a scăpat.

Dar moartea pune capăt suferințelor ca și bucuriilor, podoabelor și tuturor deșertăciunilor acestei vieți. Cu moartea Emiliei, mormântul va închide și ori și ce amintire despre această sărmană străină ; chiar pentru părinții ei, spuneă Negri :

Nici o piatră cât de proastă
A vă însemnă nu poate
Unde-i pusă fiica voastră.

Și pe când se înălțau clădiri grele și costisitoare deasupra mormintelor celor bogați, peste ale celor săraci ca a Emiliei

... numai vântul cu mănje
Noaptea străgnic viscolește ;
Iar a lunii albi făclii
Printre nouri răsbuenește.
Atunci pe-o groapă uitată
Iarba tremură, s'alină
Și de vifor clătătinată
Par'că geme și suspină !

• • •

În această epocă de puternic sentimentalism, a avut și Negri momentele sale de succese, cu poezii dintre cari unele ca „*Tânăra copila*” scrisă la 1845 și *Ciuda de amor* compusă în anul următor au fost cântate prin saloane, și prin târguri de lăutari, după melodiile aranjate de tânărul artist, poet și muzicant italian Corradini.

E dragostea unei fete dela țară, care pleacă de-acasă, noaptea pe lună, pe când :

In valea depărtată
Dulce buciunul răsună.

De teamă să nu fie văzută :

Grabnic și cu pas ușor
Se pornește fatișoara
Iar de gânduri și de dor
I se bate inimioara !

In această luptă între cuget și inimă, ea face câțiva pași, se oprește, frica o cuprinde și la urmă biruește inima :

Dar oftând, la el gândește
Și iată că-s amândoi.

Și poetul dând liberă impulsie inimii sale care biruește judecata sănătoasă, îndeamnă astfel pe copilă :

Mergi la sânu-i să te strângă
Tu cu negrele cosițe,
Nici gândi să fii nătângă
Drăgălașa mea fetiță!

Iar puterea aceluia sentimentalism vinovat al epocii, o vedem și din părerile poetului despre dragoste, căci :

In dragostea aprinsă,
Singure acele ceasuri
Sunt de scârbă necuprinse,
Intr'a vremii grabnici-pasuri ;
Numai vântul tinereții
Suflă viitor înfocat,
Iar în ghiața bătrâneții
Focul rece s'a curmat.

Iată pentru ce fetița nu trebuie să stea la îndoială :

Mergi fetiță sprâncenată
 Și-urmează inimii tale,
 Căci amar vine de-odată
 Vremea plânsului de jale;
 Unde-atunci neconținut
 Vezi cu inima ta mută
 C'a fost vremea de iubit,
 În junețea ta trecută!

Tot asemenea în poezia «*Ciuda de amor*» compusă în formă populară, la Mânjina, în anul 1846, se repetă cunoscuta strofă cu blestemul iubirei fără nădejde :

Ah, tu dormi, dormire-ai moartă
 Și eu fac venin la poartă.
 Ah, tu dormi de somnul greu
 Răsplăți-ți-ar Dumnezeu ;

Sau iubirea nenorocită și desperată, care pân-dește momentul răsbunării :

Inșelatu-m'ai odată
 Dar apoi, să știi tu bine
 Că nu scapi fără răsplată
 Sau din cer, sau dela mine !...

În poezia «*Stelele*» scrisă la 1845, aseamănă ochii iubitei perdută în „neagra veșnicie“, cu lucirea stelelor de pe cer :

Ochii tăi ca voi, o stele
 Erau blânzi și luminoși,
 Și pe calea vieții mele
 Doi luceferi mângâioși.

Privirea stelelor cari răsar și apun, îi deșteaptă amintirea chipului iubitei sale pierdute și poetul se întreabă :

Pentru ce, voi stele mute
Imi vorbiți așa cumplit
De dureri ce nu-s trecute,
Cari nu s'au potolit ?

* * *

Pentru ce treziți în mine
Suvenirul amărât
Al iubitei dulci lumine
Care'n viață mi-a lucit ?...

de aceea :

Inimă-mi mereu suspină
Când privesc cu mare dor
Tainica văpae lină
Ce-aruncați în tainic sbor !

* * *

Insuflețit de ideile înaintate ale apusului, Negri o lăudat o singură faptă a lui Mihai Sturza, care prin Obșteasca Adunare a țării, decretase desrobirea țăganilor Statului și a mănăstirilor la 31 Ianuarie 1844.

Negri, ca și Alecsandri, a cântat în versuri această desființare a unei părți din robia neagră, căci, zicea Negri :

Cruda vânzare de oameni, și mai cruda despărțire
A fiilor de părinți, prin tirana neagr'orbire,
Fie veșnic blestemată ! Și ca Iuda vânzătorul,
Cine vinde, vândut fie, și vândut cumpărătorul ;

Destul neamule, robire,
Te trezește slobozit,
Căci glasuri de omenire
În sfârșit s'au auzit ;

Moldova se va simți mândră de această des-
robire a unei părți din neamul omenesc, încât :

De-acum țară strălucită, te'ngâmfează, te mărește
Și recunoștința vie a fiilor tăi primește.

În seara acelei zile, după serbare s'a dat un
banchet și între invitați erau și câțiva buluc-
bași ai țiganilor din Iași. Cu acest prilej, Negri
compuse un tuast : „*Urarea*“ în felul *plugușorului*,
care ajunse popular pe vremea aceea în toată
Moldova.

Sculați
Măi frați
Sculați !...
Din greu somn vă deșteptați
Și v'adunați
Fii și tați
Căci bir nu dați,
Și de Pângărați
Sunteți scăpați
Răscumpărați...
Deci turnați
Și închinați
Mulți ani la deputați
Și din inimă strigați
Ura,
Măria Ta !...

Aleksandri slăvise de asemenea această zi de dezrobire, zicând :

Te slăvesc o zi ferice, sfântă zi de libertatate.

Legea însă nu și-a avut efectul dorit decât mai târziu, pe vremea Domniilor lui Grigore Ghica și a lui Alecu Cuza.

Tot la Mânjina compuse Negri în anul 1841, și poezia „Călugărița” după întoarcerea lui din Italia. Unii au crezut că poetul și-a cântat în această poezie exilul său dela Târgul-Ocna, pe când ea pare a fi inspirată de viața stingheră a sorei sale Evghenia Negri, călugăriță la mănăstirea Vărațic.

În această poezie Negri compătimește

... Soarta hotărâtă ființei călugrite
Ce 'n zadar la cer suspina, cerând ceasuri fericite.

Legile aspre ale acestei vieți, o desparte de lume, de rude și-i impun numai sacrificii : deci călugărița nu-i decât :

O năframă înegrită, udă'n lacrimi de jale,

și la care chiar jurământul călugăresc e adesea biruit de simțirea firească. Iată de ce răsună priu mănăstiri :

Multe vaete amare, mult suspin de grea urgie.
 Ş'o nădejde viitoare-a unei bleete vieţi mai lină
 Slab zâmbeşte 'n întuneric ş'abiă sufletul alină.

• * •

Negri cunoştea bine istoria neamului său şi răsfoise adesea cartea de istorie uşoară şi plăcută a lui Dionisie Fotino, care era pe atunci la modă şi în mâna multor boieri cu ştiinţă de carte. Din prieteşugul cu Bălcescu învăţase să preţuiască izvoarele de unde se desluşeşte istoria neamului. Negri citise la Mânjiua „*Puterea armată şi arta militară*“, a lui Bălcescu publicată în foaia ştiinţifică şi literară din Iaşi, tipărită apoi deosebit în broşuri pe cheltuiala sa şi a lui Kogălaiceanu,

În poezia „*Pentru Bălcescu*“ scrisă la 1846, Negri admiră însuşirile istorice ale prietenului său; stăruinţa şi răbdarea cu care cercetează comorile ascunse ale vitejiilor strămoşeşti.

Astă muncă, astă râvnă au în sine-şi mulţumire,
 Căci tu eşti întâi avutul ce alegi cu răsplătire,
 În comori necunoscute, ce-au fost pradă de uitare,
 Din a căror bogăţie tu reverseşi îmbelşugare.

Pentru iubirea ce-i arată lui Bălcescu îl sfătuieşte să nu socotească drept piedică graniţa Milcovului, şi-l invită mai des pe la moşia sa:

... la Mânjiua ce jeleşte
 Căci norocul nestatornic de prieteni o lipseşte...

Când peste câțiva ani, la 1852, Negri află că prietenul său Bălcescu a murit în mizerie pe plaiurile streine ale Palermului în Sicilia, unde merse pentru căutarea sănătății, inima sa simțitoare a fost cu totul îndurerată.

. . .

În cele două decenii înainte de Unire, este epoca poeziilor naționale și eroice atât de gustate de popor.

În timpul acesta compuse Bolintineanu frumoasa sa poezie „*Mama lui Ștefan cel Mare*“, cântată pretutindeni în toate straturile societății, pe melodia compusă de talentatul poet și muzicant italian Coradini. Acelaș subiect îl cântase înainte și Gheorghe Assachi, cu mai puțin talent, în a sa poezie: *Ștefan înaintea Cetății Neamț*; iar la 1848, Negri, aflându-se la Londra, descrie și el acelaș subiect în poezia „*Războenii și Neamțu*“, dar cu un succes mai slab decât a lui Bolintineanu. Cu toții se inspirară după „*O seamă de cuvinte*“, a cronicarului Neculcea.

În alte poezii naționale „*Codrii Vasluiului*“, scrise tot în anul 1848, Negri descrie atacul meșteșugit a lui Ștefan împotriva Turcilor la Bahova :

Când fără veste buciul răsună
Surle și tobe, răcnet turbat
Și dau năvală cruntă, nebună
În musulmanul cel spăimântat !

Arcașii dela Orhei, în frunte cu serdarul Hâncu și sutașii săi, fac atunci minuni de vitejie, sdrobind mândra oaste turcească eompusă din

Tătari, spahii și Timarioți
Anadoleni viteji călare
Crucei creștine mari dușmani hoți.

Turcii scapă cu fuga din focul atacului, într'o învâlmășală ue mai auzită la 10 Ianuarie 1475.

La Mânjina, mai compune Negri și alte poezii unde se vede influența populară a doinelor. In *Hora haiducească, Cântec, Cântec haiducesc, Doina, Doina haiducească*, el compătimește soarta poporului obijduit de grele dăjdii, de năpăstii și de tot felul de nedreptăți.

Pe când se află la Iași, în 1842, face o scrisoare versificată prietenului său poetul și muzicantul Corradini, despre care am amintit. Acest Corradini eră un diletant artist, cu frumoase însușiri de pictor, muzicant și poet. A scris bine versuri, a făcut tablouri de pictură și a pus pe melodii multe din poeziile populare ale poezilor timpului, melodii care s'au cântat până pe vremea noastră, astfel e cântecul *Mamei lui Ștefan cel Mare* de Bolintineanu. Plecând la Paris, Corradini a lăsat frumoase versuri, în care a salutat patria sa adoptivă și pe prietenii părăsiți Negri, Alecsandri, Kogălniceanu, Bolintineanu i-au prețuit talentul artistic. Negri, cât a stat la Iași

in casa lui Konachi, se întâlnește adesea cu artistul Corradini, pe care l-a avut oaspete la Mânjina și cu care a strâns o prietenie aleasă.

De mult nu-l văzuse prin Iași, și nici scrisoare nu primise dela el

Nici măcar vreo două slove ca să-mi spui tu ce mai faci ?
De ești sănătos, voinic sau in așternut de zaci ?

Negri însă aflase că prietenul său fusese de curând la bal :

Că deși nu vii la mine
Dar aiure tot te duci ;
Și că-ți pare tare bine
Când te duci pe la duduți !...

Ca să deștepte interesul prietenului ce l a uitat,
Negri îi adresează scrisoarea în versuri, pentru

Că de dansa tu pătruns
Să te-aprindă'o pară vie
De a-mi face un răspuns.

Ca să știu de ești în viață
Deși poate-ai pătimit
Și să gust dulcea dulceață
De-a află că n'ai murit !

În *Hora din Răducăneni* Negri dă dovada unei puternice și alese simțiri patriotice, pe care o expune frumos într'o poezie reușită ca formă și ca idei. Această poezie e scrisă în 1857. Cu un an înainte compusese Alecsandri frumoasa sa *Horă a Unirei* care se răspândise repede în toate

colțurile țării, contribuind mult la deșteptarea simțului și interesului pentru Unirea Principatelor. Hora din Răducăneni a compus-o Negri cu prilejul unei petreceri la moșia prietenului său Lascar Rosetti, din ținutul Fălciului.

Iată acea frumoasă horă, care se făcù foarte cunoscută pe vremea Unirii.

Roata'ntinsă și voioasă
De fetițe și flăcăi,
Pe o pajiște frumoasă
Băteă hora din călcăi.
Plete 'n vânt și ochi'n foc.
Uitătoare de nevoi;
Hora se'nvârteă pe loc
Inainte și 'napoi.

Și-mi păreă Românul vesel cum băteă, băteă 'n pământ
Fiu al celor din vechime, uitați astăzi în mormânt.
Ce pe timpi de voinicie, apărând hotarul lor,
Cu păgâni, dușmani credinței jucă'n sânge și'n omor,
Cu sudori, cu chin amar
A muncit întreaga vară
Sub un soare de pojar
Ca s'aducă roadă 'n țară;
Iar acum jucând mereu
Se 'ncingeă hora mai tare,
Foc de soare, chin și greu
Le sădise în uitare.

Și-mi păreă Românul astăzi fiu al zilelor trecute
Ce-au văzut în astă țară, lupte-amare, mii și sute.
Când strămoșii apărară, gloata toată, mari și mici,
Țara, legea și Apusul cu-a lor piepturi de voinici!

Oliolio Român bărbate,
Mai deșteaptă-te măi frate!
Căci de tine joc își bate
Soarta cea fără dreptate.

Și jucând așa cântau
 Toți în horă la răcoare,
 Stol de vulturi ei păreau
 Sburând roată pe sub soare.

Și-mi părea mereu Românul, uitător de-a lui nevoi
 Că joacă jocuri bărbate cu avânturi de războiu.
 Chiar și astăzi, când e 'n horă, strălucește pe-a sa frunte
 Viitor de danț mai ager și de hore mult mai crunte !

* * *

În epoca de asuprire și de încătușare a gândirii, fabulele erau adesea forma obișnuită de manifestare a cugetărilor. S'a păstrat dela Negri o parte din fabulele sale versificate precum :

«*Floarea Caprei*» unde Lupul, stăpânitorul ținutului și-a cumpărat tăcerea dregătorilor săi cu slujbe grase. Astfel Ursul, Peștele și Măgarul, care se pregătiră pentru o strașnică opoziție, au tăcut când :

Le dete o viziune
 Și-un râu mare de 'notat
 Iar măgarului sâmbrie
 În cât toate s'au uitat.

Și astfel, fără temere de opoziție, Lupul aruncă tot felul de biruri pe răbdătorul popor de dobitoace. Și fiindcă într'o călătorie făcută la neamul căpresc, rudele soției sale, Doamna Capră își pierduse diadema dintre coarne, Lupul născoci birul nou numit *Crinul Caprei* sau *Floarea Caprei*, pe care trebuia să-l plătească toți supușii împărăției sale.

În fabula, *Fluturul și Toporașul*, modesta floricea, toporașul, nesocotită și părăsită la umbra copacilor din pădure, se tânguiea către prietenul său, fluturașul, de slăbiciunea lumii de a se lăsa amăgită de reclamații, care-și trâmbează pretutindeni meritele ; acestora :

Toți se'nchină
Ca la un soare
Plin de lumină
Atrăgătoare ;

iar cei modești, cari muncesc fără să facă sgomot cu numele lor, sunt uitați de lume.

Fluturașul îi răspunde, că pentru aceasta nu trebuie să se mârhească și să se descurajeze :

Nu mai plânge a ta soartă
Căci preț n'au acei ce poartă
Sgomotoase 'mpodobiri,

și

Dacă lumea nu te știe
Floricea toporaș,
Tu ești o comoară vie
Pentru orice fluturaș !

În fabula „*O masă mare la o livadă*” cu aluzie la politica timpului, Negri descrie banchetul dobitoacelor adunate pentru o consfătuire politică și pentru alegerea stăpânitorului la tronul vacant.

După un ospăț, la care a domnit armonie deplină, înțeleptul Elefant propune dregătorilor să aleagă domn, pe Lup, stăpânitorul livezii :

La așa voroabe bune
 Ceilalți toți s'au sculat,
 Și făcând o plecăciune
 Cușma din cap și-au luat.

Noul ales depune jurământul în fața Elefantului și a întregului sfat, zicând :

Eu mă jur, o, domnii mei
 Pe trei mii de Dumnezei
 Să nu mai mânânc la miei ;
 Ba și morți să fug de ei ;

și numai o rugăciune are să facă,

Pentru binele obștesc
 Pe înalte mari altare
 Silit sunt, miei să jertfesc.

Bietele dobitoace văzură târziu primejdia pe care n'o mai puteau acum înlătură. Lupul mistuise pe cele mai multe din ele.

Satira fabulei, eră îndreptată împotriva lăcomiei lui Mihai Sturza, cu politica căruia nu se împăcase Negri, Konachi și nici Alecsandri ; iar elefantul pare a fi mitropolitul Veniamin Costache.

Cu purtările prea sfinte
 Și cu două cruci la piept !

În fabula „*Țânțarul și Boul*“, e vorba de un biet țânțar, care și-a găsit adăpostul pe vremea unei grele ierni, în urechia blândului bou Plăvan ;

Țapăn și bărbat juncan
 C'urechea păroasă
 Ca o blană groasă.

Când s'a desprimăvărat, Țânțarul, părăsindu-și
 culcușul, bâzâi pe la botul lui Plăvan, zicând :

Mulțumescu-ți ție frate
 Că de-c ernei greutate
 In ureche-ți am scăpat
 Cu de toate 'ndestulat !

Boul surprins de această mulțumire a mosa-
 firului nesimțit, îi răspunde mirat :

C'ai venit nu știu nimică
 Ș'in ureche-mi c'ai șezut ;
 Că te-ai dus jivină mică
 Nici atâta n'am știut !

Deci morala :

Mulți socotesc
 Că 'ntrând la loc mare
 Pe ușa din dos
 Lumea stă'n picioare
 Și la ei privesc
 In sus de jos,
 Dară cine capu 'și bate
 Cu gloatele toate
 De oameni mari
 Ca micii țânțari ?!

Poetul Alecsandri, căruia îi închinase Negri
 această fabulă, adaogă la sfârșit următoarea mo-
 rală :

Când sunt ajunși în posturi, mulți cred, se măgulesc,
Că toți cu admirare la ei mereu privesc!

Pe lângă aceste poezii, Negri a mai scris la Mânjina și câteva idile plăcute ca *Barcarola*, la 1851 și altele fără titlu.

Tot la Mânjina a mai compus în 1845, poezia, *Copilița la bal* și *Balada modernă*, iar în cei zece ani, cât a trăit retras la Târgu Ocna a compus două poezii cu înțelesul mai trist, după felul vieții ce ducea; acestea sunt:

Soarta călătorului la 1874 și *Tânguirea unei copile* la 1876 în Septembrie, chiar în luna morții sale.

În cea dintâi, ca și *Konachi* în poezia sa *Omul*, Negri jelește trista soartă a omului, care se trudește în viață:

Pân' ce-ajunge 'n obosire țermul unde au hotare
Și a traiului dulceață, și durerile amare,

Căci în această lume omul:

Rătăcind ca frunza 'n vânt
Orice pas pe-a vieții cale
Îl conduce la mormânt;

iar din „*Tânguirea unei copile*“, se înțelege deasemenea sufletul său amărit:

Nici cu tine mângăere —
Că de pe pământ te-ai stâns —
Nu duci știrea, că'n durere
Este-un suflet ce te-a plâns!

Negri a lăsat și traduceri versificate, făcute singur sau în colaborare cu prietenul său Al. Crisoverghi. Multe din aceste traduceri s'au pierdut și nu ne-a rămas decât un fragment din *Schiller*, vestit prin ideile din scrierile sale umanitare și de o reputație universală.

Proza.

Proza lui Negri se compune din câteva bucăți de impresii de călătorie, corespondență familiară cu prietenii și corespondență oficială, din care prea puține s'au publicat.

Corespondența oficială a lui Cuza cu Negri, ca agent diplomatic la Constantinopol, are o însemnătate istorică și se află între hârtiile confiscate cu prilejul detronării Domnitorului în noaptea de 11 Februarie 1866,

Din articolele sale, până acum s'a păstrat nulele neterminat; *Mănăstirea și Hotare străine*; un fragment de traducere din *Hatmanul Mazepa*, a lui Lord Byron, trei capitole de impresii din Italia, întitulate *Serile din Veneția* și *Logofătul Konachi*.

Din corespondența sa neoficială de asemenea s'a publicat puțin.

În „*Mănăstirea*” și „*Hotare Străine*”, scrisă pe la 1840, Negri povestește, aventurile unui tânăr

străin Corrad, care rătăcind noaptea călare prin codrii Neamțului, ajunge bolnav și ud de ploae la Mânăstirea Durău dela poalele Ceahlăului, unde este găzduit de călugări câteva luni până la vindecare. Mânăstirea „cu turnul ei alb, puțin numai se ridică peste zidurile ce o împrejmuiră, ca o dovadă de evanghelicească înjosire ; căci adevărata slujbă a Dumnezeirei, mai cu seamă se împlinește, unde lipsesc podoabele și pompele lumești“, scria Negri, despre Mânăstirea Durău.

În mânăstire se aflau câțiva călugări bătrâni ocupați cu rugăciuni „cătră cărmuitorul întregii obști firești“ și când ei nu făceau slujbă se îndeletniceau cu „căutarea ierburilor folositoare, ca unii, ce depărtați de ajutorul științei, învățaseră a găsi în câmpuri și în mănți, firești leacuri adesea mai priincioase decât cele mai încurcate isprăvi și iscodiri ale doftoriei lumești“.

După ce tânărul Corrad. petrecu câteva luni între călugării din mânăstire, cari-l „tămăduiră cu osârdie și dragoste“, starețul îi mulțumi pentru cele povestite de prin lume : „ca unul ce ne-ai adus aminte prin înfătoșarea ta, căruia de un frate, căruia de un fiu, iar altora alte legături alei lumei și ale sângelui“.

Călătorul se despărți de mânăstire „cu sărutarea de pe urmă“ și porni pe valea Bistriței în sus cu dorul de rudele și prietenii săi din țara natală

Negri, despre care știm că eră mare iubitor

de pământul strămoșesc, găsește aici prilejul să pună gura străinului următoarele frumoase cuvinte pentru iubirea de țară:

„O Moldovă ! Dulce ești pentru toată suflarea ce, în sânu-ți a crescut și gustat mila părinteștei tale ocrotiri ! Dulce ești și pentru acei ce, nefiind lii ai tăi, se aruncă în ale tale brațe, nădăjduit ușurarea necazurilor lor, și aflând în tine îndestularea, prisosul și liniștea ce le lipsește, sub însuși acoperământul ce a primit nașterea lor. Deși o soartă ticăloasă mă silește a fugi de tine, dar deapururea întemeiată, în toată puterea simțirilor mele va fi dragostea ta. Ori și unde mă vor purta neprevăzutele întâmplări, ce îmi sunt hotărâte, într'a mea inimă recunoscătoare, va stăpâni aducerea ta aminte, în toată podoaba frumuseței tale, până la ceă de pe urmă a mea oftare. Multă vreme au călcat și au pășit veacurile și națiile peste tine lepădându-te 'n uitare : dar te vei rădica, precum soarele în marele ocean, strălucitoare de viitorime, și nu se vâ mai întunecă orizontul slavei tale. Acestea sunt visurile de dorință ale unui isgonit fiu al tău. O Moldovă ! îți zic poate veșnic „ziua bună“.

Corrad ajunse la granița Bucovinei.

În *Hotare străine*, este continuarea călătoriei lui Corrad. La Cernăuți este găzduit cu plăcere de familia unui bătrân. Trece prin Polonia sau Lehia, cum îi zice Negri, o țară altădată cu mari

vitejii, azi „căzută din slava ei trecută. căci până și a ei limbă se scufundă cu grabnice pasuri în întunecata prăpastie a uitărei“.

Și trecând călătorul astfel prin țări cu obiceiuri și alcătuiri deosebite, ajunse la țărmul fluviului Rin, unde „lasă înapoia lui întunecimea și asupritoarea robie a simțurilor; iar înainte-i privi lumina și înalta slobozenie“. Eră vorba de Franța, izvorul de lumină și civilizație, pentru tinerii de pe vremea aceea: „Patria unui norod de a căruia vitejii războinice și așezări civile, este încă plină toată lumea nepărtinitoare“ și ajunge la Paris „care este în Franța precum altarul într'o sfântă capiște“ Restul povestirii lipsește.

Pe vremea domniei lui Mihai Sturza, între anii 1839 și 1841, Negri face cu prietenii săi, Vasile Alecsandri și Alecu Cuza, călătoria prin frumoasa Italie și vizitează Venetia, Florența, Neapole. Impresiile sale din această călătorie le descrie în capitole, pe cari le intitulează: *Venetia*: Seara întâia, seara a doua, seara a treia.

„Ca tânăr, nepregătit să înțeleagă trecutul glorios al acestei țări bogate în antichități și în minunate glorii literare și artistice, zice d. Iorga tinerii oălători înțelegeau cu sufletul și simțeau numai Italia cu cerul ei albastru, cu darurile ei frecvte, Italia mirazmelor, a cântecelor de iubire și a florilor nevestejite“. Privind în serile liniștite din balconul cu vederea spre frumoasele

lagune ale Veneției, tinerii Moldoveni ascultau cum gazda, Madona Letiția, le povesteà întâmplări din vechea slavă a strălucitei cetăți, și între altele, de pe vremea Dogelui Loredano, contemporan cu Ștefan-cel-mare. Fiul dogelui, Orio, având o moarte tragică în Mare, Senatul venețian, ca un semn de veșnică jale, ordonase să fie văpsite cu negru toate gondolele, obicei care a rămas până în ziua de astăzi.

Negri, ca tinerii creșcuți în curentul de idei al timpului său, în care stăpâneà un puternic sentimentalism patriotic, amețit la unii de o cultură străină, urăște pe ceice desprețuiesc tot ce e național.

În povestirile sale de călătorie amestecà mereu amintiri despre țara lui, de care-l cuprindeà adesea dorul, căci „dragostea de patrie la mine nu-i mai ferbinte, decât în inimile depărtaților” și aiurea: „Înstrăinarea silită, pentru cine o pătimește, ades are o epocă, unde nici auzind, nici văzând, ceiace te împrejură, ți se pornesc toate simțirile, spre o aducere aminte de o vreme și de întâmplări trecute: iar într'aceà deplină lipsă, ceea ce rămâne spre a dovedi de ființa omului, se împreună într'o singură, puternică patimă, ce pățiți îi zic dorul”.

Cu sufletul său, răpit de farmecul frumuseții acestei țări, scoate puternicele accente de admirație!

„Italia: Te slăvesc în cerul tău deapururea lin

și albastru, în veșnica ta primăvară, cu ai tăi cedri și portocali, în frumusețea fetelor tale, cu părul lung negru și neted, picând ca o mătasă pe obraz în inele împletite. Dar mai mult te slăvesc, în a ta nefățarnică slobozenie și în văzduhul tău înfocat, ce aprinde simțirea, până și în sufletele cele mai nesimțitoare“.

Tot ca stăpânit de iubirea de patrie, Negri puneă în gura unei venețiene, iubirea lui de țară în care vedem totodată o pildă despre gândire limpede, ușoară și naturală.

„Noi venețienii, știm până la cele mai neînsemnate încunjurări ale trecutei slave a patriei noastre“ și aiurea admirând îndârjirea cu care italienii își păstrează tot ce e național la ei în țară. Negri se gândește la Moldova și spune :

„Nu pricep pentruce, tot ce-i național la noi, îi totdeodată și urât și hulit, și unde mai toți, cât pot, se silesc cu feluri de jertfiri de a introduce neînsemnate obiceiuri, portul și mai vârtos limba a altor noroade, crezând, socotesc eu spre pildă, că vorbind o limbă străină, neapărat și sunt de acea nație, orbire ce ne-a adus, a nu fi nici Moldoveni, și mai puțin încă orice altceva“.

Am văzut mai înainte, că Negri, prin călătoriile sale a adus și folos patriei, cumpărând cu sume mari de bani, tablouri artistice din Veneția și o însemnată colecție de monede și meda-

lii pe care din păcate le-a împrăștiat în zilele lui de strâmtorare bănească.

. . .

La 6 Februarie 1855, Negri vestește publicul printr'un articol din „România Literară” 1855 (N. 6 p. 73), că poeziile logofătului Costachi Konachi se vor publica în curând. Erà vorba de ediția dela 1856, tipărită de fiica poetului, de principesa Cocuța sau Catinca Konachi-Vogoride, cu ajutorul lui Neculai Ionescu, oratorul gustat pe vremea lui și „în nădejdea că aceste a sale scrieri ar putea aduce țării noastre vre-un folos slujind de înzestrare și adaos literaturei pământene”. După câteva cuvinte, despre învățăturile din tinerețe și despre știința de limbi a lui Konachi, Negri arată în ordinea cronologică, poeziile lui Konachi. Amintind de oda dela 1802 zicea :

„De acolo apoi logofătul Konachi au cris versuri de cântece (cântece de lume) după cum pe atunci mult erà obicei l și care s'au făcut populare și au fost în știința tuturor, cât s'au ținut melodiile naționale, acele melodii atât de originale, și pe care astăzi de istov le-au gonit alte, înlocuindu-le cu melodii străine.

De aceia Konachi pentru înfocata dulceață de scriere precum și limpede în graiul neamului

său, ca rămâneă pentru Români pururea ca o fală”.

Articolul lui Negri a avut mare răsunset, dar, apărî ediția lui Neculai Ionescu în puține exemplare „țara eră în convulsiunile cele mai înflăcărâte pentru ca să ajungă la Unire” așa că a rămas mai mult uitată și chiar necunoscută de generațiile după 1856.

Negri traduse din frumosul poem al lui Lord Byron un fragment despre hatmanul Mazepa, în care păstrează aceeaș limbă curată și ușoară la citit și la înțeles. Acest fragment l-a citit, în Noembrie 1864, când veni dela Constantinopol în concediu la moșia Țigănești a lui Konachi, surorii sale vitrige Catinca sau Cocuța Vogoride.

Negri eră și unul dintre oratorii de valoare ai epocii sale ; dacă n'aveă poate talentul, verva, știința și îndrăzneala unui Kogălniceanu, aveă însă dulceața și blândețea omului stăpân de cugetul și simțirea lui și de aceea eră ascultat cu toată atenția în toate cuvântările ținute în Divanul ad-hoc și ori unde aveă de desfășurat convingerile sale.

A rămas vestită cuvântarea-tuast, ținută ca tânăr la Paris, în ziua de Sf. Ștefan, la 23 Dec. 1848 în mijlocul Românilor emigrați.

După ce aduce prinosul slavei pentru biruințele Marelui Ștefan și al celorlalți eroi ai Românilor, Negri adăose cu deosebită însuflețire :

„Azi e ziua să serbăm sfânta aducere aminte, a atâtor bărbați de slavă, care ne-au păstrat o patrie dulce și frumoasă !“

Negri arată apoi, primejdia așezării noastre geografice și sfătuește cu entuzism pe inimoșii tineri să lupte cu râvnă pentru la Unirea Principatelor, strigând „Trăiască Moldova ! Trăiască Valachia ! dar mai învrednicească-ne Dumnezeu să putem striga într'o zi : Trăiască România unită ! Atunci fraților, soarele luminei va pătrunde și va împrăștiă adâncul întuneric în care zăcem ; atunci numai vom fi, ceea ce trebuie să fim, adică fiii unei singure și puternice moșii ! În visurile mele înllorit se arată viitorul României. Suntem milioane de Români răslețiți..

Ce ne lipsește ca să ajungem un neam tare ? Unirea numai Unirea. Să trăiacă Unirea Românilor !“

Negri, dorește, ca această zi de slăvire a „falnicei umbre a lui Ștefan, patronul faptelor mărețe,“ să fie ziua de pornire pentru o acțiune de Unire a Românilor din Principate.

Cuvântările sale ținute peste zece ani aproape, în Divanul ad-hoc, sunt tot așa de însuflețite și de interesante.

În corespondența sa oficială, cât s'a putut publică, Negri se arată totdeauna bun și aprig

sprijinitor al intereselor neamului românesc de pretutindeni; adese ori sfătuitor al Domnului în chestiunile grele pentru țară; iar în corespondența cu familia și cu prietenii, Negri e acelaș om grijuliv de soarta și viitorul țării: Unirea, secularizarea averilor mănăstirești și recunoașterea unirei definitive au fost preocupările de seamă a lui Negri ca Român în cariera de diplomat la Constantinopol. Când găsiă timpul liber, se interesă și de sănătatea sa și a familiei, dar mai ales de a fiicei sale Iosefina ¹⁾ a bărbatului ei Vasile Romalo și a copiilor pe care-i iubiă foarte mult.

În toate scrisorile sale, scrise cu răbdare, cu litere mari și frumoase, ca și în toate lucrările sale, stilul e natural, limpede și curgător. Ca și graiul său stilul eră ușor și curat românesc, cu prea puține neologisme. De aceea Negri trece între literații de frunte ai epocii sale.

¹⁾ Iosefina avu doi bărbați: primul Vasile Romalo și al doilea Ștefan Sturza Bârlădeanul fiul Smarandei Sturza, care locuiește în curțile (azi casieria) din fața palatului administrativ în Bârlad.

X.

I N C H E E R E

Costache Negri, va rămâne pentru Români pilda unui desăvârșit om de Stat și a unei exemplare vieți cetățenești. A lucrat cu dragoste și deplină convingere, pentru propășirea neamului românesc. Ca și ceilalți fruntași ai luptelor pentru Unire, Negri „avea în sufletul său, în înfățișarea lui, în felul de a vorbi, de a se purta, ceva din evlavie și inspirația primilor creștini, acelor dintâi propovăduitori ai învățăturii lui Hristos” cum remarcă foarte bine d. Bianu într'o conferință a sa. Fiind bun cunoscător al nevoilor neamului său, Negri n'a cruțat nici sănătate, nici avere, pentru a-și vedea desăvârșit idealul.

El avea convingerea că e mai sănătos să dezvoltăm și să desăvârșim însușirile proprii neamului, căci ; „trebuie să trăim după propria noas-

tră viață, zicea el ; că după țara noastră trebuc să ne fie și politica, iar nu după cele străine a căror seculară civilizațiune intempestiv târâită la noi, se preface adesea într'o ridiculă și vătă-mătoare momițerie*.

Asemenea înțelegători ai însușirilor neamului ne sunt și astăzi rari și prețioși.

Câți își mai jertfesc astăzi, cu cugetul curat, averea agonisită sau moștenită, pentru binele țării ? Ca Negri, puțini puneau fericirea țării mai presus de interesul personal ?

Negri mai știa bine că :

Timpu trece, omul piere, dar a patriei iubire
E averea cea mai rară, cea mai scumpă moștenire
Ce, dela părinți de merit, nobilii fii o primesc.

cum zicea poetul Alexandrescu în poezia sa pentru Unirea Principatelor.

Avea graiul liniștit, de bătrân înțelept sfătos și foarte răbdător ; despre răbdarea lui mereu amintea flicei sale Iosefina, că numai prin răbdare „frunza dudului se preface în mătasă“. Tot răbdare și prudență recomandă lui Cuza, când încurcat în politică, cerea sfatul agentului său la Constantinopol.

Eră bun, blând și cumpătat și pașnic în timpuri liniștite, dar aprig și entuziast, când țara era în momente de grea cumpănă. Entuziasmul și) dăr-băția sa însuflețeau la muncă tinerimea, care puneă într'însul nădejdea unui viitor strălucit-

Erà unul dintre fruntașii generațiunii dintre anii 1833 și 1866, care au făptuit România modernă. N'a umblat să strângă oameni în jurul său, ci a stat gata să răspundă la orice chemare a țării.

Unii au imputat lui Negri că a *fost un modest*, pentru că n'a căutat să facă zgomot cu faima numelui său, alții *c'a fost un naiv*, pentru că și-a sacrificat averea pentru binele obștesc, fără să pretindă în schimb foloase.

Dar tocmai pentru aceste motive, el a dat dovadă caracterului său de elită, a bărbatului de Stat superior, care știă să facă asemenea nobile jertfe pentru neam, și țară, și asemeni personalități fac mândria și noblețea unui neam.

Negri întrupă cel mai curat patriotism, caracterul cel mai desinteresat, capacitatea intelectuală cea mai desăvârșită a timpului său, cum dovedesc toate actele săvârșite de pe vremea domniei lui Grigore Ghiea, a Unirei și subț Cuza-Vodă. Erà lipsit de ambiție și de pofta banilor.

A refuzat moștenirea de milioane a lui Konaki, spre a-și păstră independența caracterului său și neștirbit numele de familie. A refuzat coroana domnească și a luptat ca simplu cetățean.

El, care, dacă ar fi ambiționat să fie Domn, sau Caimacan, putea izbuti ușor, neavând decât să lingusească vanitatea Padișahului din Stambul.

Erà aproape sărac și trăia necăjit și retras la Târgu-Ocna, când unii au stărut să i se plă-

tească în 1870 cei 1600 de galbeni, ce i se cuve-
nea, ca rest din salariul său de agent diplo-
matic la Constantinopol. Negri se gândeà și la
nevoile prin care treceà țara în anul 1870 și
răspundeà : „Țara este destul de împovorată de
datorii, și nu e timp de a o mai îngreuià și eu
cu daraveri de ale mele. Renunț.“

Astăzi s'ar întâlni foarte rar asemenea pildă
de abnegațiune !

Care dintre politicianii noștri de astăzi ar fi
dispuși ca într'o împrejurare identică, să facă
un asemenea sacrificiu !

Dacă n'a lingușit pe cei mari și n'a nedreptă-
țit pe nimeni, erà foarte revoltat când auzià că
se făceà nedreptate unui vrednic cunoscut al său.

Poetul Bolintineanu trăia în mizerie și cu
mintea știrbită în ultimul timp al vieței sale.
Erà vorba să i se vândă biblioteca, ca să aibă
cu ce trăi. Negri stărul în vara anului 1871, să
i se îndulcească viața și chiar puse la cale o
prefăcută vânzare a bibliotecii prietenului său,
fără s'o înstrăineze „într'un nenorocit mezat“
cum zicea el ; căci e desgustător lucru să vezi
„oameni de treabă din biata noastră țară, nu
numai că sunt înlăturați și nesocotiți, dar apoi
persecutați și apăsați cu o scârboasă perseve-
rență“ adaugă Negri.

Sunt prețioși asemeni oameni, care luptă de-
sinteresat pentru propășirea neamului și tămă-
duirea nedreptăților ! O țară cu multe asemenea

personalități politice ca Negri, se poate socoti fericită, „căci din viața și faptele unui om ca Negri, zice d. Gârleanu, se pot însufleți zece generații, generațiile viitoare, de la care cu toții așteptăm făurirea cum zicea Negri a „Viitorului înflorit al României“.

BIBLIOGRAFIE

Notez aici pe cele mai însemnate lucrări, de care m'am folosit pentru broșura de față.

- N. Iorga*. Ist. Lit. rom. I. p. 191 și II p. 86.
" Unirea Principatelor (1859) povestită Românilor 1909, p. 67, 100, 101, 108.
Acte și docum. privit. la Ist. Regen. Rom. D. Sturdza și Ghen. Petrescu VI P. I. p. 37, 387, 480. VI P. II p. 245, 387, 480.
- Al. Papadopol-Calimach*. Umintiri despre Costache Negri în Revista Nouă An. II. 1889 pp. 321, 385, 441 și în Conv. liter XVIII No. 7. p. 282 - 83.
- Gheorghe Misail*. Costache Negri 1877. București pg. 270, 296, 346.
- D. Bolintineanu*. Viața lui Cuza Vodă 1873 Buc. pg 10, 14, 37, 79.
- D. Bolintineanu*. Călătorii în Moldova p. 24.
" Călătoria Domnitorului Principatelor Unite la Constantinopol 1860.
- A. D. Xenopol*. Domnia lui Cuza-Vodă Iași 1903. I. p. 231 nota, 161, 187, 211, 226, 223, 223, 324, 330, 356; II. p. 7, 19, 21, 22, 206; mai ales pentru corespondența lui Negri cu Vodă-Cuza.
- V. Alexandri*. "Scrisori" I. 1904 pp. 60, 68, 131, 176 și în Revista Română 1862 p. 312-313.

- V. Alexandri*. Opere Complete ed. Socec. Poezii I. p. 240–5.
- M. Eminescu*. Scrisori politice și literare ed. „Minerva” 1905 I. (1870–1877) p. 299–300.
- Em. Gârleanu*. Costache Negri Versuri-Proză-Scrisori, ed. „Minerva” Buc. 1909.
- D. Teleor*. Costache Negri 1909. Buc. broș. 32 pag. „Buletinul ședint.” Div. Ad-hoc din Mold. 1857, 4 Noembrie și 3 Decembrie.
- „Conv. liter.” 1858 an. XXXV p. 278–280, și anul XXXVIII N. 6. p. 558.
- „Zimbrul” (ziar) 1855, 9 Iulie.
- „Românul” (ziar) 1861, 1 Ianuarie ș. a.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
I. Introducerea	7
II. Tinerețea lui Costache Negri	11
III. Negri în vremea Domniei lui Grigore Ghica	21
VI. Negri și Galații	26
V. Negri și Divanul ad-hoc	31
VI. Vrednicia lui Negri ca agent diplomat la Constantinopol, sub Domnia lui Cuza-Vodă	36
VII. Negri și afacerea mănăstirilor închinat	46
VIII. Viața lui Negri la Târgul-Ocna. Moartea lui	56
IX. Negri ca literat :	
A) Ca poet	67
B) Negri ca prozator	90
X. Incheiere	101
Bibliografie.	
